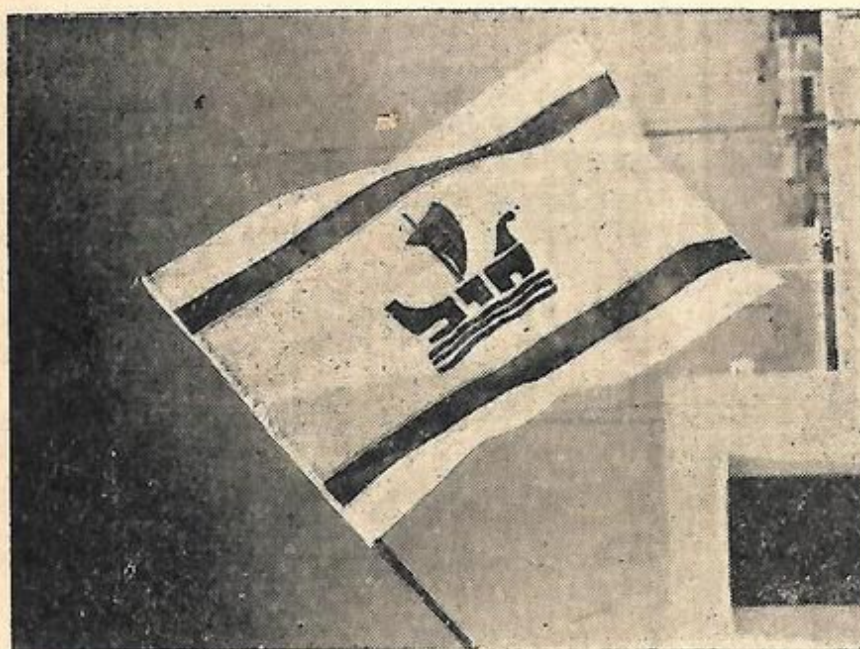


ים

גליונות החבל הימי לישראל



צילום החבל הימי לישראל

אחת
להדש

החבל הימי לישראל
לקראת הקונגרס הב"ג בירושלים

חוברת ח' (ע"א)

שנה ששית

תמוז-אב תשי"א / יולי-אוג. 1951

כתובת המערכת

חבל ימי לישראל, תל-אביב

מ.ל. 2437 ת.ד. 1917



אהרן צלרקרויט ז"ל

עם זקרו

כולנו קוינו וצפינו, אולי יקרה גם, אך הנס לא קרה ונעקרת מתוכנו, מקרב חבריך בעבודה בחבל הימי לישראל, שהוקירו ואהבו אותך כחבר, כרע וידיד. אהבנו אותך בגלל תכונותיך התרומיות, בגלל יחסי חברותיך הכנים, יושר לבך ונועם הליכותיך, השכלתך המקיפה בספרותנו העתיקה ונאמנותך ליסודות היהדות. לא אחת עמדנו תוהים ומשתאים על עומק הבנתך. גם בידיעת השפה שאפת לשלמות, ולא אחת שאלת ותהית לשורש המלים, מקורן והוראתן לאור התפתחותה של לשוננו.

נגזר עליך להתהלך גלמוד ובודד וערירי, וראית בנו, בחבריך בעבודה בחי"ל, את משפחתך ואנו ראינו בך — אחד מאתנו. חבל על דאבדין ולא משתכחין!
זכרך הטוב לא ימוש מאתנו.

א. ברנרץ

ליום אחד ב"קדמה" לנוער בתי-הספר, לתלמידי האוניברסיטה והטכניון בחיפה, היא מוכנה לתת הנהגה בדמי-נסיעה לקבוצות מאורגנות.

החברות באו לידי הסכם עם "שהם" על שכירת האניות "קדמה" (יום אחד לשבועיים בין נסיעתה בקו מרסייל — ישראל) ו"נגבה" לשלושה ימים; הסיור ליום אחד הוא סביב הוף הארץ — מחיפה ליפו וחזרה; ואילו לשלושה ימים — עד קפריסין. אולם התנאי הוא: אין הנוסעים יורדים מעל סיפון האניה.

בטיולים הבאים ישתתפו גם שני אנשים מטעם החבל הימי לישראל, אשר מתפקידם יהיה להסביר את הנראה בדרך ואת התפקיד החשוב של החי"ל למען פיתוח הימאות בישראל.

ואכן, אם לסכם את הטיול של יום אחד ב"קדמה", יש להודות בחשיבותו האנושית (מתן מרגוע ובילוי-זמן נאה) והלאומית כאחד.

בוקר אחד התכנסו כ-400 ילדים ובני נוער בתחנה המרכזית בתל-אביב, כדי לצאת משם לחיפה — להפלגה ב"קדמה". רבים מהם היתה להם זו הפעם הראשונה בחייהם לעלות על סיפון האניה — ומכאן ההכנה הנפשית וגודל החווייה. הכל "דפק" כהלכה.

בנמל חיפה

תור ארוך הונדב ליד הרציף, שם עמדה סירת-המנוע הגדולה "רות" (על שמה של רות הכהן מראשונות עובדי סולל-בונה, שבתרומתם נבנתה הסירה). בחלקם ירדו האנשים באומץ, אך ברובם חששו לנתק רגלם מעל הבטון המוצק של הרציף... "קדמה" עמדה כ"כלה" מצוחצחת ונקיה, ושבעת כוכבי-הזהב שעל ארובתה נוצצים בשמש; וסמוך לה אניות ההעפלה לשעבר, רבות ההוד והגבורה.

הגענו ל"קדמה"; כל אחד הכין את כרטיס-ההפלגה. על הספון פגשנו את באיכות החברות — מארגני הטיול — "פאטרא" ו"גלוב", ולידם שני שוטרים, שהקבילו פני כל מטייל ב"שלום" ובדקו את כרטיסי-הנסיעה. כמה מאנשי הצוות של "קדמה" חילקו לבאים שקיקיות עם ארוחת-בוקר. עובדים אחרים מזגו לכל אחד מיץ אשכוליות.

כנמלים התפזרו הנוסעים הצעירים באניה וחדרו לכל פינותיה. יחסו של הצוות היה נאה וסובלני. הם השיבו לעשרות השאלות של "התיירים-הצברים".

אנו מפליגים

קרוב ל-10.30 נשמעה צפירת האניה, העוגן הועלה, וכל הנוסעים עלו אל הסיפון. לאן אנו מפליגים? דרומה או צפונה — שאלה זו היתה שגורה בפי הכול. בינתיים החלה התכנית האמנותית, בעיקר פרי כשרונותיהם של כוחות צעירים מתנדבים, ועובדי "קול ישראל" — ידיהם מלאות עבודה בהקלטת מהלך הטיול.

הים אינו יבשה...

זמן מועט לאחר הפלגת האניה השתרר מין שקט מיוחד. רבים עמדו חיורי פנים, ידיהם נאחזות בגדר הסיפון ופניהם מופנים אל הגלים, והמה "מאכילים" את הדגה של הים... על ספסלים וכסאות-מרגוע כבר נמצאו כמה עשרות "קרבנות" — תקופי מחלת הים, ורבים אצו אל הבאר לקנות תרופות.

הארוחות בשלוש משמרות

בשני חדרי-אוכל חולקו המטיילים לסעוד את ארוחותיהם בשלוש משמרות. והמזון עצמו — חוקי ה"צנע" אשר על היבשה אינם חלים עליו.

מה היתה מטרת הטיול והאם הושגה?

בתכנית הטיול שחולקה בין המטיילים נאמר בין השאר: רבים ביניכם העולים לאניה בפעם הראשונה בחייהם ומפליגים ללבנים. כאן תפגשו בקצינים ומלחים בשעת מילוי תפקידם. תדעו ותכירו כי ארצנו איננה יבשה בלבד אלא גם ים. שעליכם להכירו ולדעתו כשם שאתם מכירים את היבשה. ומעתה ודאי שתאהבו את הים כאשר אתם אוהבים את אדמת המולדת.

ואפשר להגיד, כי טיול זה סייע לטעת בנוער את הרצון להתקרב אל הים וללמוד את בעיותיו; ואולי גם ימצאו כמה עשרות מבין המאות שיקשרו עתידם בימאות. וישר כוהם של יוזמי הטיול, שאף הכריזו על מתן פרסים בעד חיבורים טובים על הטיול באניה. כן נערכה הגרלה, אשר זיכתה את בעליה בטיול ימי נוסף חינם ליום או לשלושה ימים.

כפי שנמסר, יש בדעת החברות לערוך אחת לשבועיים טיול

עַל הַפָּרָק

הקונגרס הציוני ה־ג, הראשון במדינת ישראל, השיבות מיוחדת נודעת לו. הוא יעמוד פנים אל פנים מול האחריות הלאומית כלפי התפוצות בהכרה גלולה, שאמנם נתגשמה כמורה גדולה משאת נפשם של דורות, אך לא נתגשמה כליל. יתר על כן: בלי הגורת המגן הפעילה והמתמדת של תנועה ציונית ערה, ורבת-פעלים — לא יובטח עתיד האומה ולא יהא המשך הולם למפעל-הגאולה במולדת.

ודאי: שוב אין הציונות נתבעת, כמקודם, לעמידה בשער מבחינה פוליטית ובטחונות; אך עם זאת עלתה אחריותה לשלב גבוה יותר; תכני פעילותה ושדות פעולתה עשויים לפרנס דורות וליתן טעם וענין לחייהם של מיליונים.

ואחד התחומים ההיוניים, הכרופים, המצמיחים כנפיים המחכים ליוזמתה הכרוכה של הציונות היא: העשייה למען תחיית הימאות העברית.

אין כלל מן הצורך לעיין בהחלטות הקונגרסים הקודמים, כדי לעמוד על התפקוד הזה שהוא בחוקת שדה-בתולה, עוצם האפשרויות אשר בפיתוח ימאות וספנות ודיג והכשרת המוני נוער עברי לכיבוש הים — באילו מרמו וקורא להמוני נאמני ציון ולנוער הלאומי: היחלצו!

הברית הנאמנה בין הציונות המאורגנת לבין התנועה הימית המאורגנת, אשר החבל הימי לישראל הוא בטוייה המאורגן, טעונה התחדשות ורחיבה והעלאה לשלבים גבוהים יותר; עד עתה היתה ברית זו, בעיקרה, טבועה בחותם מוסרי; מפאן ואילך נדרשת היחלצות-של-ממש.

פעילות ימית רבתי אין כמוה להשפיע היום ולעורר גילויי מרץ בקרב התפוצות מצד אחד; לקדם ולבצר את המדינה מן הצד האחר.

על הקונגרס הציוני ה־ג להיחלץ אל זה שדה-הפעולה — להעמידו במרכז תשומת לבו; לגלות יוזמה ופעילות וערות; עליו לחלץ את התנועה הימית בתפוצות מקרן-הזווית בה היא נתונה ולעשותה אבן-פנה ברקמת הפעולה הציונית לעתיד, לטובת הציונות והמדינה כאחד.

והמכשור לכך כבר הוכן והושל, הלא היא מטרפת הכלים והמסגרות אשר החבל הימי טיפחם במשך שנים בהתנדבות של בודדים; הוא טפחם עד לשעה שהקונגרס הציוני ירימם ויעלם ויבססם ויחדירם ברחבי התפוצות.

ההגיטה השעה? הכבר הגיעה?



טקס חלוקת התעודות לבוגרי המחזור הראשון בביה"ס הימי בחיפה

החבל הימי לישראל, תפקידיו ומפעליו

מלחמת השחרור ובנין המדינה, הבליטו לעין כל אה החשיבות המכרעת הנודעת לימאות העברית על ענפיה השונים לבטחונה ולמשקה של ישראל. עם כינונה של המדינה הועמד, על כן, גם החבל הימי לישראל בפני תפקידים נכבדים בכל תחומי הפעולה הימית. נוכח רבוי המשימות שהוטלו עליו עם התמורה הפוליטית הגדולה, ניגש החי"ל בשנתיים האחרונות לחזק תנועתו והרחבת מסגרתו. נוסדו סניפים נוספים בחו"ל ואלפי חברים חדשים הצטרפו לשורותיו. באוקטובר 1949 נערכה בחיפה הועידה העולמית הראשונה של החי"ל בהשתתפות ראשי הממשלה, הסוכנות היהודית וצירים רבים מארצות חוץ ומישראל. נשיא המדינה, פרופ' ויצמן, נבחר לנשיא הכבוד של החי"ל וחבר הכנסת מר א. חושי, כיום ראש עיריית חיפה, נבחר יו"ר החי"ל. כיום מונה החי"ל בישראל למעלה מ-40,000 חברים בקרוב ל-300 סניפים ואלפי חברים בחו"ל, מזה למעלה מ-5000 באפריקה הדרומית בלבד. החי"ל הוא עתה אחת התנועות הגדולות ביותר במדינה.

החבל הימי לישראל — המוסד הצבורי העליון לעניני הימאות העברית — הוא אחד הגורמים החשובים לעדוד מפעלי הים בארץ וגורם ראשון במעלה בשדה התנוך הימי.

מפעולותיו של החבל הימי לישראל

הבעיה המרכזית של הימאות הישראלית בימים אלה — היא: הכשרת אלפי ימאים עבריים נוספים לשרות הצי הישראלי. לתכנית זו הקים החי"ל את שלושת המפעלים האלה:

1. המוסד המרכזי להדרכה ימית

ההכשרה הימית שהתנהלה עד עתה לא הדביקה — על אף הישגיה — את גדולו המהיר של צי-הסוחר הישראלי והיה הכרח להקים לצורך זה מוסד מיוחד.

המוסד המרכזי להדרכה ימית הוא שלב גבוה יותר במפעלי ההכשרה הימית לשם פתוחם, הרחבתם והתאמתם לתנאים החדשים. המוסד מלכד סביבו את כל אגודות הנוער הימיות הקיימות: — הפועל, זבולון, צופיים ואליצור. פעור לותיו הם: רכישת סירות וציוד, קורסים למדריכים, מחנות אימונים, שעורי השתלמות לימאים, הדרכה ימית לתלמידים בבתי הספר העממיים, התיכונים והמקצועיים במקומות שעל חוף הים, ספרות מקצועית, הפלגות. המוסד מכשיר את הנוער לעבודות הים בצי הסוחר, בחיל הים ובמפעלי הדיג.

2. בית הספר הימי בחיפה

בית-הספר הימי בחיפה, שנוסד על-ידי החי"ל ומחלקת הים של הסוכנות היהודית ליד התכנון העברי בחיפה ב-1938, נכנס השנה לשנת ה"בר-מצוה" לקיומו. בית-הספר הוציא עד עתה 8 מחזורים של בוגרים. מאות מהניכוי משרתים כיום באניות הישראליות בצי הסוחר ובחיל הים בתפקידים אחראים. ביה"ס שימש גם מקום מרכזי להדרכתם של מובילי אניות המעפילים לחופי הארץ בימי מחתרת ההגנה. הוא בית הספר הימי היחיד בישראל. בראשית 1950 נרכש ע"י החי"ל בנין המשמש פנימיה לאותם התלמידים, הבאים מן החוץ לביה"ס הימי בחיפה. בפנימיה מקבלים התלמידים כלכלה מלאה, איכסון, עזרה בשיעורים, משחקים, וכו'.

בבית הספר לומדים כיום כ-130 תלמיד; בפנימיה מתאכ-לנים 90 חניך.



"יום הים" תשי"א בקיפטאון — המקהלה

בעיה דחופה היא הקמת בנין מיוחד לצרכי ביה"ס הימי, הואיל וביה"ס הקיים אין בידו לקלוט את מספר התלמידים הגדל והולך, המתדפק על דלתותיו.

3. מפעלי ההכשרה הימית המזורזת

שני המוסדות הנ"ל — המוסד המרכזי להדרכה ימית ובית-הספר הימי — עוסקים בהכשרה ימית ויגילה של הנוער לזמן ארוך ורבה הברכה בעבודתם בשטחיהם הם.

אולם קיימת בעיה דחופה להכשרה מזורזת של מבוגרים, על מנת לספק בזמן קצר יותר לצי הסוחר הישראלי הגדל והולך, את בעלי המקצוע הדרושים לספון, למכונה ולמשק. כידוע משרתים עוד באניות ישראליות מספר ניכר של עובדים לא-יהודים בדרגות מקצועיות חשובות, מחמת המחסור בעובדים יהודים בדרגות אלה.

נוכח המחסור הגדול הזה בבעלי מקצוע והצורך הדחוף להבטחת דרכי התחבורה הימית של ישראל לקראת שעת החרום, ניגש החי"ל לארגון מפעלי ההכשרה הימית המזורזת, בשיתוף הדוק עם משרד התחבורה וחברת "שהם", למען ספק את כוח-האדם הדרוש לצי ישראל.

4. בתי יורדי ים

עם גדולו של מחנה הימאים מקיים החי"ל שרותים רבים לימאים: לתכלית זו הקים החבל הימי לישראל 3 בתי יורדי ים — בחיפה, בתל-אביב ובמרסייל.

בתי יורדי ים אלה מיועדים לימאי ישראל בחופי המולדת ובחופי נכר. בהם מוצא המלח העברי "בית", איריה ביתית והברי"ת. כאן הוא מבלה את הימים, בהם עוגנת אניתו בנמל; כאן הוא מוצא ארוחה, חדר לינה, ספריה; שומע הרצאות על עניני עבודתו ועל עניני המדינה והישוב; משתתף בקורסים לעברית, בקורסים להשתלמות מקצועית, כאן נערכים מסיבות, טיולים וכו'. מגמתם של הבתים ליורדי הים היא: הינוך המלח העברי והחדרתו בזיקה עמוקה לישראל, למולדת, לתרבות העברית ולשפה העברית ולעשותו שליח גאה, נאמן ובעל-הכרה של ישראל בקרב העמים ובקרב ימאי העולם, עמם הוא בא במגע בהפלגותיו הרחוקות.

בתכנית החי"ל להקים בתי יורדי ים נוספים, בעיקר בניירורק, ברוטרדם, באילת וכו'.

החי"ל נתן את ידו גם להקמת מועדונים לחיל הים בחיפה ואילת.

הקלטות הקונגרסים הציוניים על החי"ל

הקונגרס הציוני העשרים:

הקונגרס מקדם בברכה את יסוד „החבל הימי לישראל“, שיצר אגודה של מסירות ופעילות צבורית סביב מפעלי הים הראשונים, והוא פונה אל המוני העם בארץ ישראל ובגולה להתלכד סביב „החבל הימי לישראל“, כדי לחזקו ולבצרו.

הקונגרס הציוני העשרים ואחד:

הקונגרס מציין בשביעת רצון את הפעולה הנמרצת והמסועפת אשר נעשתה ונעשית על ידי החבל הימי לישראל להחדרת רעיון כבוש הים בישוב ובתפוצות.

הקונגרס הציוני העשרים ושנים:

בכל התפקידים הרבים והנכבדים לפיתוח המשק הימי העברי לענפיו ולהכשרת הנוער היהודי לקראת שליחותו לכבוש הים, מציין הקונגרס הציוני הכ"ב בהערכה רבה את פעולותיו של החבל הימי לישראל — המוסד הציבורי העליון לענייני הימאות העברית — ורואה כתפקיד השעה מתן עידוד ועזרה מצד ההסתדרות הציונית הארצית להקמת סניפי החבל הימי לישראל בכל הארצות.

הקונגרס הציוני הכ"ב מציין בסיפוק את עבודתן המסורה של הסקציות הימיות של „הפועל“, „צופי הים“, „אליצור“, „מכבי“ ושל האגודה הוותיקה „זבולון“ להכשרת ימאים עברים.

5. התחנה לחקר הדיג הימי

בשיתוף עם הסוכנות היהודית הקים החי"ל את התחנה לחקר הדיג הימי בחיפה. מתפקידה: נסיונות ביאולוגיים וטכנולוגיים; בדיקת טיב הקרקע של הים; הטמפרטורה; זרמי הים; שדות הדיג; חקר שיטות הדיג וכו'. הדיג העברי נעזר בהרבה בפרי עבודתה.

6. החברה הא"י לשימ „צים“

ביזמתו ובהשתתפותו הפעילה של החי"ל הוקמה ב-1945 חברת הספנות הלאומית „צים“ — ובוה נתגשמה משאת נפשו של החי"ל מאז הווסדו. ברשותה של החברה כעת 22 אניות וספינות לגוסעים ומשא, המקשרות את ישראל עם ארצות אירופה ואמריקה, והמעסיקות למעלה מ-800 ימאים עבריים. החי"ל מיוצג בהנהלתה.

7. ש.י.ה

החי"ל מארגן בשיתוף עם אגף החנוך של משרד החנוך והתרבות שעורים לשחייה לתלמידי בתי הספר בארץ. החי"ל נושא בתקציבם.

8. „ים“

החי"ל מוציא זו השנה הששית את הירחון „ים“ — הבמה העברית היחידה לבעיות הימאות הישראלית.

9. ספרות ימית

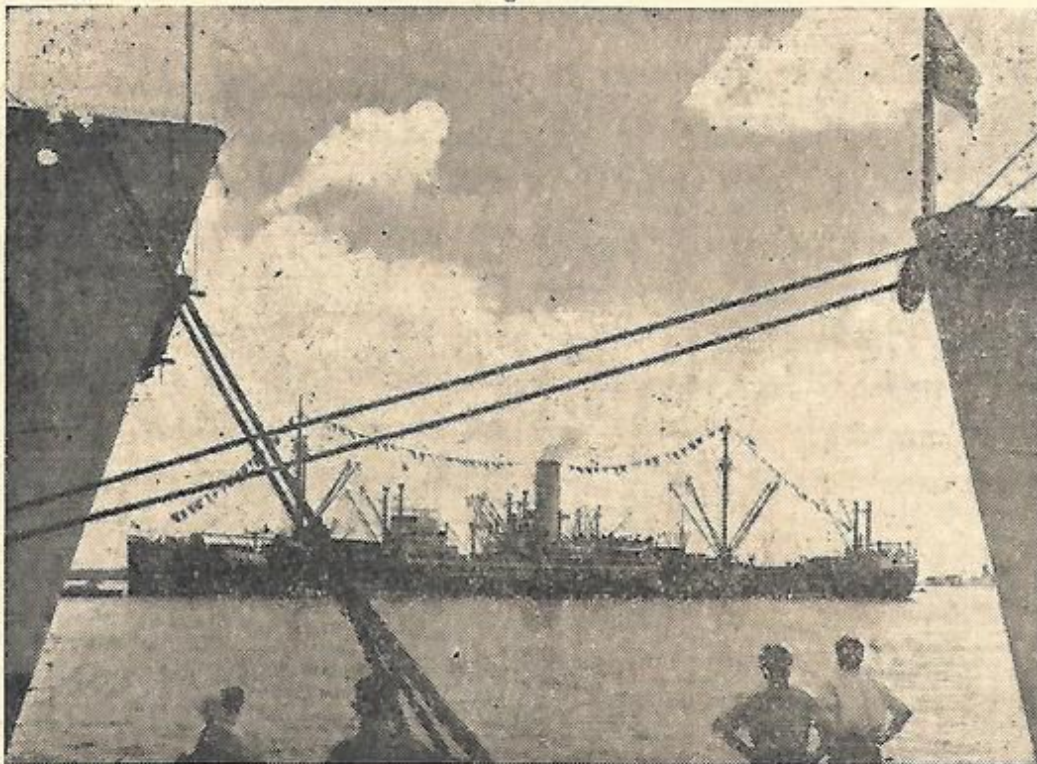
החי"ל מטפח הוצאת ספרות ימית, מקצועית וכללית. בהוצאתו הופיעו עשרות חוברות על נושאים ימיים שונים.

10. ה.ס.ר.ה

מתנהלת פעולה הסברתית מקיפה על השיבותה של הימאות לבטחונה וכלכלתה של המדינה באמצעות העתונות, סרטים, תערוכות, אספות-עם, נשפים, הרדיו וכו'. „יום הים“ — שהפך לחג לאומי בישראל ובתפוצות — נועד לסיכום הישגים ולעדוד מפעלי המשק של הימאות הישראלית.

החלפו לפבוש הים!

תנו ידכם עם החבל הימי לישראל!



אנית-המשא „אילת“

ושוב פולחים ברגי „משגב“ ו„הגנה“ את גלי האוקינוס; הפעם מופנה החרטום האפור לכון שונה מאשר לפני שלשה חדשים בקירוב. המפקדים הצעירים נושמים לרווחה. המבצע הגיע לשלביו האחרונים. על הימאים עוברות שעות השעמום הבלתי־נמנע של שיט בנוף החד־גוני של האוקינוס. הצעיר הצבר, בן הי"ט, בעל הנפש שלא נהג לעזוב את ביתו לפרקי זמן כה ארוכים, מעלה את אשר עם לבו במכתב הביתה: „מזג האויר נאה והים כמעט ואינו גללי. בשעות החפשיות אנו שולים דגים או מתבוננים לתוך מעמקי הים. אני נזכר כאן בספרו של ז'ול וורן שמונים אלף מיל מתחת למים... מוזר, למרות שנאה היה בארצות־הברית ועל אף שראינו והכרנו לדעת, כבר נמאס עלי. הדבר ורוצה אני להגיע אליכם, יקירי, ככל המוקדם. כיסופים אלה פוקדים אותי בעיקר אחרי שהפטיפון מתחיל שוב ושוב לנגן את תקליטי הארץ. האמנם כל אחד מרגיש כאן כך?..“

*

אנשי הצבא והמוסדות האזרחיים מחכים בנמל לקבלת פני השבים. ליד בנין עיריית חיפה מתרכז קהל רב ובהם בני המשפחות והקרובים הנרגשים לקראת הפגישה. מרחוק נשמעים צלילי שירי־הלכת של תזמורת צ.ה.ל. חיילי שתי מחלקות צה"ל צועדים לפני החוזרים. קשה להבליג על הרגש העז של הפגישה. ולא ימאי אחד מגניב מבט חטוף לעבר האם המוחה דמעות־גיל...

„דום“ אחרון — וראש העיר א. חושי וסגנו מומינים את האורחים החוזרים, לבושי מדי־הייצוג הצחורים, לקבלת פנים באולם העירייה.

*

במשך החופשה בת ארבעת הימים משכו הכובעים העגולים עליהם רקום באותיות זהב: „צבא הגנה לישראל“, את תשומת לב העוברים ושבים. כפעם בפעם נעצר האחד מהם ליד חלון־ראווה, או לחץ ידי חבר, שהחל ממטיר עליו מבול שאלות. והימאי המסכן אנוס היה לחזור בפעם המאה: „דע לך, ידידי, שהיתה זו הפעם הראשונה אחרי אלפיים שנה...“

מאי דכתיב, כי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה? אלו שבעה ימים וארבעה נהרות המקיפים את ארץ ישראל. (בבא בתרא ע"ד).



בימאות הישראליות

צ. בן־ברוך / אניות ציי־המלחמה הישראליות בָּאֵרֶה"ב

חיל הים גועש... שוב אין הדבר בגדר סוד. הכל יודעים, כי אכן בימים הקרובים יצאו עשרות אחדות של חיילי הצי הישראלי להפלגה רבת־ענין, אולי הארוכה ביותר בתולדות חיל הים.

ברציף אניות המלחמה באחד מבסיסי חיל הים אי־שם בצפון נעשו ההכנות הקדחתניות האחרונות לקראת ההפלגה. אנשי חיל הים ואזרחים עסקו במירוק שתי האניות, אשר תחצינה זו הפעם הראשונה את האוקינוס.

במפקדת החיל החולשת על רכס הכרמל, נערכו התייעצויות דחופות בתכנון ההפלגה. הותאם ונקבע הרכב הצוות. טופחה שיטת משמעת, משטר ונוהג והוגדרו הטקסים למיניהם.

*

מבצע „קולומבוס“ פתח דף חדש בתולדות חיל הים. אנשי חיל זה אשר הוזמנו לביקור נימוסין על־ידי צי ארצות הברית ביקרו בקרוב לעשרים נמלים בארה"ב וקנדה. אנשי חיל הים — הנציג הטבעי של מדינה השוכנת לחוף ימים במדינות חוץ — באו בקשרים עם המוני היהודים ועל הכל השתתפו במסע „מלווה העצמאות“. בשליחות מיוחדת זו של מבצע לא־מלחמתי סימלה את כוחה ועצמאותה של מדינת ישראל, עוד לפני ההפלגה השלימו חיילים אלה את ידיעותיהם בבעיות הארץ; הופעתם בריקודים ובשירה בצבור לא נפלה מחופעתם במצעדים. סוכנויות המודיעין הזרות ציינו את העובדה, כי „ההופעה של אנשי הים הישראלים השאירה רושם בלימחה על הלא־יהודים ברחבי ארצות הברית. היו אלה חיילים מטפוס מיוחד אשר עדיין לא זכינו לראות כדוגמתם.“

*

שתי אניות צי המלחמה הישראלי «משגב» ו«הגנה» חזרו לגמל-הבית. לאחר מסע של אלפי מילין בים התיכון ובאר קינוס האטלנטי ולאחר ביקור רבת-הילה בארה"ב. קבלת הפנים שנערכה לצוותות היתה נרגשת ועממית — כדרך שנוהגים לקבל בנים שחזרו ממדינות הים.

כבר בשעה 4 התרכזו על המזח המזרחי בנמל חיפה חבריהם של החוזרים, הקצינים והמלחים של חיל הים, ומספר אניות מלחמה חיכו לאחיותיהן החוזרות. היו גם שלוש מחלקות מחיל הרגלים, של חיל הים ומחיל האויר על נשקן; אנשי השגרירות האמריקאית, נציגי הקורפוס הקונסולארי, והנספחים הצבאי והימי של ארה"ב; אלופי הצבא ונציגי הציבור. ב-4 בדיוק נכנסה «משגב» אל שערי הנמל ונתקבלה במחאות-כפיים, ואחריה — «הגנה». שתיהן ניצבו משני צדי המזח, כשקציניהן וחייליהן עומדים על הסיפון. קול החוצצה והתוף מבושר את הטקס. האניות נעגנות אל המזח, מורידות כבש, אנשי הצוות יורדים ומסתדרים על הרציף.

מפני החוזרים

החוזרים, שזופים מרוחות ויגעים מן הדרך — ומנינם כ-200 איש, יוצאי כל הגלויות ועולים חדשים שנתגייסו ישר מ«שער העליה» לחיל הים.

עם צאתם למסע עוד היה, באופן רשמי, החורף בחיל הים, ומסדרי ההפלגה (הצנזורה לא הרשתה או לפרסם את דבר ההפלגה) נערך, כשהם לבושים מדים כחולים של עונת הגשמים... ועתה חזרו בעיצומו של הקיץ.

בדרך הארוכה ביקרו בשישה נמלים (מלבד בנמלי ארה"ב נכנסו לנמלי גאפולי באיטליה ולפונטה דלגאדה באיים האזוריים, בדרך חזרה עגנו במאלטה).

בארה"ב היו בכמה ערים בסיוורים קולקטיביים. בכל מקום נתקבלו בהתלהבות ע"י יהודים ולא-יהודים: קבלות-פנים רשמיות של מוסדות הממשלה בארה"ב, של העיריות ושל הצי האמריקאי;

אולם הם נתרשמו בעיקר מקבלות-הפנים של יהודים, אנשי «עמך», שבאו לבקדם באניות ונתלוו אליהם ברחובות. מפקד השייטת, סגן אלוף ש. אראל, סיפר: «נסינו לצמצם את הביקורים באניותינו לחמש מאות איש ביום, אולם לא הצלחנו, ומספר המבקרים היה גדול פי כמה». ובתשובה לשאלה הוסיף ואמר: «אני חושב שהגדלנו את מספר היהודים באמריקה, כי היו רבים מאד אשר התחילו להרגיש את עצמם יהודים למן הביקור של «משגב» ו«הגנה»...»

המסדר על הרציף

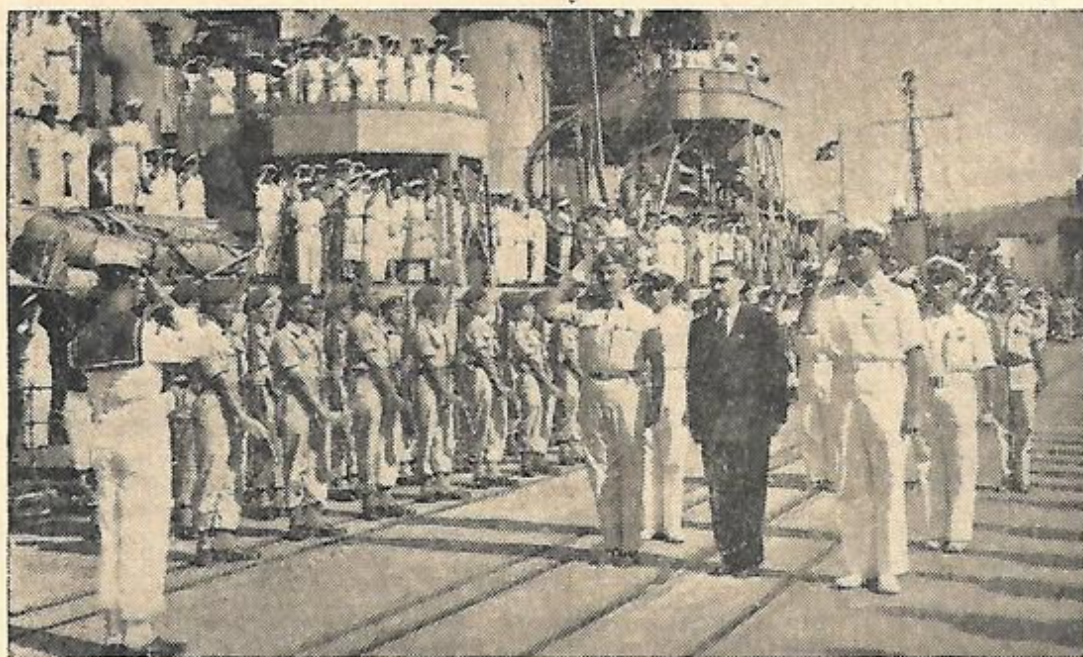
ב-4.30 הופיעו על הרציף נציגי הממשלה, ד"ר ד. יוסף, הרמטכ"ל י. ידן; מפקד חיל הים מ. לימון — ואנשי «משגב» ו«הגנה» הדגילו את נשקם. התזמורת ניגנה «התקוה». לאחר המסדר החגיגי פנה הרמטכ"ל אל הבאים במלים קצרות:

«בשני התפקידים הצלחתם: הצבאי-הימי, הוא צליחת האוקיינוס, והאחר — השליחות אל יהודי ארצות-הברית. תעודת כבוד היא לחיילינו. זהו המשך למבצע ההיחלצות למעברות, העזרה להתישבות בכפר ועתה — זו השליחות להידוק הקשר עם יהדות ארה"ב. הרמטכ"ל מבקש את שגריר ארה"ב למסור תודה לשלטונות הצבאיים במדינתו על קבלת הפנים הנאה שערכו לחיילי הצי הישראלי.»

ראש הממשלה, ד. בן-גוריון, שהיה צריך לבוא לקבלת-הפנים נתעכב ולא בא. הוא שלח מכתב (שהוקרא ע"י הרמטכ"ל): «...זכיתי לראותכם בארה"ב... הרמתם קרן ישראל — העם והמדינה — בחופעתכם הממושעת ובהתנהגותכם הטובה.»

בשם הממשלה פנה השר ד. יוסף אל אנשי הצי, וברכב לבואם. «לאחר שקיימתם ביקור-אחים אצל מיליוני יהודים וגרמתם להם אושר רב». הוא ציין גם את תפקידם החשוב של המלחים לעידוד הפצת מלווה העצמאות.

בשעת המסדר חגו מעל לאניות ארבעה אוירוני קרב.



נציג הממשלה הד"ר דב יוסף, הרמטכ"ל ומפקד חיל הים

חיפה מקבלת את הבאים

הרחבה שבקרבת העיריה קושטה חגיגית — וראש העיר, סגניו וחברי המועצה ערכו קבלת פנים חגיגית לחיילי הצי ולכמה מאות מוזמנים מן הציבור. לפני בנין העיריה נערך מסדר קצר. ראש העיר א. חושי ברך את הבאים בשם „העיר — נמל הבית, המקבלת אתכם בכבוד ובאהבה. עירכם גאה עליכם“.

במלים קצרות ענה סגן-אלוף ש. אראל: „טוב להיות בבית! ראינו קבלות פנים, ראינו רבבות מוחאים כף, אך שבעתיים יקרה לנו העיר הזאת ואנשיה העובדים קשה, אשר נתפנו לצאת ולפגוש את פנינו...“ הוא מסר לראש העיר את מפתח העיר ואשינגטון — מפתח זה שנשלח מתנה לחיפה ע"י מושל מחוז ואשינגטון. א. חושי מסר למפקדי „משגב“ ו„הגנה“ לחות-כסף עם ריקוע סמל העיר חיפה, שייקבעו באניות לזכרת שובם מארצות-הברית. הטקס הוקלט ע"י „קול ישראל“ וגלי צה"ל ועשרות צלמים, ועתונאים ישראלים ועתונאי חוץ היו במקום.

הדיפלומט במדי חיל הים

למדינת ישראל דיפלומט אחד במדים וזהו ראש הטכס, ד"ר מיכאל סימון, שהועלה לדרגת קצין עתודאי של חיל-הים שלנו, לאחר שסיים פעם את שרותו הימי בתור מלח רגיל. ד"ר סימון הוא כיום סרן בחיל הים. את זיקתו לים גילה בהיותו עוד נער בברלין. הוא בילה שם ימים תמימים במוזיאון הים ואחר כך למד במשך שנים ארוכות ימאות ליד דיפלומטיה והספרים שמשני המקצועות הללו מהווים את רובה של הספרייה הגדולה שלו. הרבה לזכותו יש לזקוף את הדבר, שמלחינו ידעו למלא כדבעי תפקיד של דיפלומטים והם התנהגו בצורה, שאפילו קציני ים בריטים, לא היו מתביישים בה. ואמנם, בדו"ח של נציג ישראל אחד בארצות הברית, שנשלח למשרד החוץ בקריה, כתוב לאמור: „המלחים שלנו מצטיינים בהתנהגות מעוררת כבוד בהמצאם



ד"ר עמנואל סימון

בחברה. כשקם מישהו מן המסובים — קמים כולם מכסאותיהם. תמיד נמצאים שלושה מהם מוכנים לשרת גברת המבקשת לה כסא. הם מצטיינים גם בצורת השתתפותם בשיחה ופרחי הקצינים של ווסט פוינט היו מתגאים במידות נאות כאלו... מיהו שהקנה את כל זה ל„מלחים הדיפלומטים“ שלנו... ובכן, מדריכם של „המלחים הדיפלומטים“ שלנו לא היה אחר מאשר הקצין הימאי, ראש הטכס ד"ר סימון, שבילה זמן ידוע עם קציני ומלחי „משגב“ ו„הגנה“ לפני הפלגתן לארה"ב. בחוגי הצבא בעולם מקובלת האימרה: „כל ארץ מכירים במלחיה“.

דיפלומט אמריקני, היושב בתל-אביב, אמר לפני זמן מה: — שלחתם אלינו שתי ספינות-מלחמה מלאות שגרירים ממדרגה ראשונה...



„משגב“ ו„הגנה“ נכנסו לנמל

שמעון פינס / היה הנה שפת הים בתל-אביב...

לא רבים בני הנוער עתה היודעים מה היה חוף הים בתל-אביב. אלה אשר זוכרים את החוף האמיתי, הארוך והרחב, עם משטח החול הרב הלבן, והנוצץ — רב צערם לדמותו של חוף זה עתה...

אחד המקומות הטובים ביותר בעיר לספורט היה החוף: לספורט יבשתי וימי כאחד.

שפת הים בתל-אביב שימש פעם גם מקום תרבות. מספר התושבים היה קטן אז בהרבה, אך אז הכיר איש את רעהו. וכלל היה, עם שקיעת השמש היו יורדים הכל אל שפת-הים ויושבים סביב הבמה הבנויה, להאזין לצלילי מנגינה של תזמורת המשטרה ושל תזמורת הכבאים ולרחוץ בים; כאן היו נרקמים מעגלי ריקודים מחצות ועד לאור הבוקר...

בימי השבת היו מאות בני נוער מתעמלים בהמונים על החוף מבלי שיאמר מישהו שצד לו המקום. אף תחרויות שחיה נערכו בימים ההם, שלא כמו היום, בבריכות הסגורות — ואחת היתה המטרה לתחרויות: האניות שעגנו בנמל יפו — והויכוח ה"נצחי" היה, אם המרחק הוא של 200 או 300 מטר; בתחרויות אלה לא היו שופטים מיוחדים, השופטים היו השחינים עצמם; אותם עשרים השנה הרגישו בני תל-אביב כי הם באמת בני-חנרין והיה בהם יחס של אהבה אל הים. לאחר מכן הם היו מלחים וטוורים; בני אגודות הספורט הימי היו הנחשונים הראשונים אשר קפצו לים עם הקמת המזה הראשון לנמל-תל-אביב; ורבים מהם ממשיכים עד היום אם בעבודה על אניות, בנמלי הא"ר, או יושבים לחופיה ומקימים את קיבוצי הדיג, כי לבם נקשר לים קשר בל ינתק.

אולם לא אורכו הימים והנהלת העיר החליטה על "שיפור" שפת-הים. רבה היתה מלחמתם של ספורטאים ואגודות הספורט מעל דפי העתונות בימים ההם נגד החלטת מועצת העירייה, המונעת את הגישה אל הים הגדול והפתוח לנוער התל-אביבי. עתה ברור לכל הדעות, כי רעה היתה החלטת

המועצה, אשר יצקה בטון, וגזלה את החוף הטבעי והחול הרב, בו מצאו רבבות בני-נוער מקום משחק ושעשוע בגלי הים. מאז החלו מכוונות הביטון לכבוש את הים הלכה וצרה רצועת החוף אשר הרחיקה את הנוער מהים ועל אף אותה העבודה שנמשכה זמן רב לא מצאו האחראים דרך לפצות את הנוער, אפילו בהגדלת שטח הרחצה, ע"י עקירת-הסלעים, הנמצאים עד היום בכניסה למי הים.

אולם מעשה רע עוד יותר עשתה העירייה בשנים האחרונות עם הקמת רשת הביוב העירונית, אשר מוצאה נקבע לים, מבלי לקחת בחשבון, כי אוכלוסית העיר תגדל וכי מוצאי הביוב אשר פלטו בשעתו כמות קטנה של מי השופ" כין סופם לגרום לזיהום המים — הרי כבר לפני שנתיים אפשר היה להיווכח, כי לתושבי תל-אביב אבד האוצר הטבעי היקר שהיה בעירם, — וגם לתיירים. מצב זה הוחמר בשנה שעברה, והעירייה נאלצה להודות בכשלונה ולאסור את הרחצה בחוף (שארכו היה קרוב לשלושה קילומטר). אמר הות נאלצו לנדוד עם תינוקותיהם אל מחוץ לגבולות העיר, כדי לחפש את מימי הים ואת שמשות.

מוסדות מוניציפאליים אחרים שהבינו את חשיבותו של הים לבריאות האוכלוסיה ולחסינות הנוער — עשו כל אשר ביכולתם, כדי לשפר את חוף הים באזורם ולמשוך אליו קהל המונים. אף מהסביבה הרחוקה; כך נהגה עיריית נתניה ומועצת הרצליה, ולבסוף גם בת-ים.

בני הנוער בת"א חדלו מלבוא אל חוף הים בתל-אביב מחשש סכנה של מחלה, אולם לא עצרו כוח לעזוב את המים, והם פנו אל ברכות-השחיה. חוף הים הגדול, ששימש מקום לפיתוח הספורט הימי ומקום לתיירות — זוהם בצורה, שאף כשניתן היתר-הרחצה, הרי מפעם לפעם מונף הדגל השחור האוסר את הרחצה, ומרחיק ממנו כל הבא אליו. ואם חטאו אבות העיר תל-אביב לגבי הנוער, הרי אחד החטאים הגדולים שלא יסופר להם — היא סגירת הים בפני ההמונים, שמצאו בו מקום מנוחה ומקום הכשרה כאחת.



אלפי תושבים נהרו אל שפת הים בתל-אביב — יולי 1935

— וייקרא שמך בישראל „תמר“. יהא מזלך ברוך ומהלך כך בדרכי הים בטוח — הכריזה כאן הגב' גולדה יוסף אשתו של שר התחבורה, בנפצה בקבוק שאמפאנייה ישראלי בטקס השקת „תמר“ האניה הישראלית החדשה שנערך במרחק שלושים קילומטר מרוטרדאם, בנוכחותם של אלף וחמש מאות אורחים מוזמנים. על במה מקושטת בדגלי הלאום ישבו מנהל המספנה, הגברת יוסף, הציר עמיר ואשתו, ד"ר ויודרה, מנהל „שוהם“, יחיאלי, מנהל צי"ם אירופה, מהנדס שמואל קובארסקי, רב החובל של האניה קפטיין יוסף גולאנסקי, המנהל הכללי של משרד החוץ ההולנדי, נציג האדמירליות ההולנדית וראשי הקהלות הייודיות בהולנד.

מקהלת 40 עובדי המספנה שרה את שני ההימנונים כשר הקהל עומד דום. עם ניפוץ הבקבוק גלשה האניה למים תוך דממת הוד — כשהקהל מריע לכבודה בתשואות ממושכות. בתום הטקס ערכה המספנה מסיבת קוקטייל, בה הוגשה לגברת יוסף תעודה על סירת דייגים לקיבוץ פלמ"חים על שם בתה אילה, חברת הקיבוץ, שנפלה במלחמת השחרור.

לאחר דברי מנהל המספנה הודתה גברת יוסף לעובדים במספנה, תוך ציון הקשר ההדוק בין שתי המדינות. דגל כחול לבן על אניותינו, סימן הוא לבטחון המדינה. „תמר“ — סמל לצדק ככתוב: „צדיק כתמר יפרח“.

את המסיבה סיים צבי יחיאלי, שציינו שמאז השקת „רימון“ לפני חדשים קלטה ישראל רבבות עולים. תוספת אוכלוסייה דורשת הבאת מיצרכים נוספים מעבר לים. ותוספת כל אניה פירושה תוספת נכס משקי חשוב מבחינת פיתוח חברתנו. הספנות הלאומית ומדינתנו הצעיר רה. המספנה במרוודה היא המתכננת של טיפוס האניות שנבנו כאן.

„תמר“ נבנתה ב־1950 והיא אניית־האחות של „רימון“. עלתה במיליון דולאר, מהם חמישים אחוז שולם במוזמנים וחמישים אחוז ניתן אשראי לעשר שנים, החל משנת 1952. אורך האניה 107 מטר, רוחבה — 14, עומקה — 8 ונפחה — 4000 טונה. יש בה ששה תאים ל־12 נוסעים והיא תשמש להובלת מטענים ופרי הדר, שיישמר בשיטת קירור מיוחדת. ציודה חדיש ביותר. ב־3000 כוח סוס שלה מהירותה — 14 קשר. יש בה ראדאר ומצפן חשמלי למציאת הכיוון. חדר מכונות משוכלל וסידורים נוחים לצוות. נסיעתה הראשונה תתקיים בעוד שלושה חדשים כשתביא את סירת הדיג לפלמחים. ראדיו הולאנד הקליט את הטקס בתכנית מיוחדת במשך 10 דקות. הטקס צולם על ידי סוכנויות חוץ והעתונות המקומית.

כמה פעמים נזכרת אילת בתנך?

... בקנין 1950 בקר באילת דוד בוגריון. ראש־הממשלה. זה לא הנה בקורו הראשון. בחוף אילת שטו בקר בימים ההם 2 ספינות־מנוע של חיל־הים הישראלי, ובאחת מהן סקר ראש־הממשלה, חונה תזון אילת, את החוף ואת חיל־המזב הנמי ונבשתי. מפקד חיל־הים (כעת מפקד חיל־האוויר) קדמהו במסדר נאה במקום.

ראש־הממשלה שאלו שאלה מונרה ובלתי־צבאית לכאורה:

— הגדנא לי, אלוף־הים, כמה פעמים מוזכרת „אילת“ בתנ"ך?

אין זה לגנותו של אלוף־הים דאז, ומפקד חיל־האוויר כעת, אם נספר, כי עם קל בקיאותו בתנ"ך לא ידע להשיב תשובה נכונה על שאלה זו. ראש־הממשלה השיב במקומו:

— אמר לך: שש פעמים. היא נזכרת

בספור נדווי ישראלי במדבר; ואח"כ מספר התנ"ך על ה„אני“ (בלומר הצי) שעשה שלמה המלך בעציון־נבר אשר את אילות. אח"כ אבדה אילת מדבריי־ימי מלכי־ישראלי עד שגנזרה שוב בשמהלך עזרניה בן אמציהו בן השש־עשרה, בנה את אילת ונישבה ליהודה. אכל בימי אהז בן יואם מלך יהודה, השיב רציו מלך ארם את אילת לארם ונשל את הנהודים מאילות, ונדמים באי אילת, ונשבו שם עד היום הזה.

וראש־הממשלה הוסיף:

— ומפניך אנה להשגים ולשמר פי בדבר הזה לא יקרה עוד לעולם.

התצורות הדגים והדיג בארץ

מלאי גדול יותר של דגים מכל המינים מאשר בסוף 1950, גבוא לידי מסקנה, שהיבוא והדיג המקומי יחד סיפקו פחות או יותר את התצרוכת המינימאלית של כ־23 ק"ג לנפש לשנה. אך אם לא יכלו לספק את הצרכים בדגים באופן סדיר וקבוע, יש לבקש את הסיבה לכך במצבים דומים למצב השבועות האחרונים. כשלעתים יש בשוק יותר מדי דגים, בעוד שבועות אחרות אין למצוא כמעט דגים בכלל, חוץ מדגי־פילה, דגי־פילה אפשר היה להשיג כמעט במשך כל שנת 1950, אך הוא היה לקוי מאד באיכותו, באופן שהצרכנים לא קנו אותו ברצון.

לפי חישובי משרד ההקלאות נאמדת תצרוכת הדגים בישראל ב־23 ק"ג בערך לנפש לשנה כלומר: כל צרכן צורך כ־2 ק"ג דגים להודש, בכלל זה גם דגים חיים וגם דגים קפואים ודגי יבוא אחרים, כגון דגים מלוחים וכו'. אם נאמוד את המספר הממוצע של האוכלוסייה ב־1950 ב־1.2 מיליון בערך, יש להעריך אפוא את תצרוכת הדגים אשתקד ב־28,000 טונות בערך. אך הדיג בארץ על כל צורותיו הכניס באותה שנה רק כ־7,000 טונות. באופן שסיפק רק 25% מן הצרכים. 17,000 טונות דגים הובאו ב־1950 מחוץ לארץ. אמנם, אם נביא בחשבון שבסוף 1949 נמצא בארץ

ט. קשוי הספנות בכנרת

מכל האמור עד עתה מסתבר, שלא קלה היא מלאכתם של יורדי הים בכנרת. קטן הוא הים, אך קשוי ההפלגה בו גדולים; ואפילו גלי הכנרת שאינם מגיעים בגבהם אלא כדי 1.5 מ' — פגיעתם קשה יותר מאשר גלים גבוהים פי כמה בים הגדול. גלי הים הגדול הם ארוכים והסירה יכולה לעלות ולרדת בהם בהדרגה ובנחת, ואילו בכנרת הגלים הם קצרים ותלולים וחזקים, והסירה המתקדמת מזדעזעת קשה בנפלה ללא הפסק לתוך עמקי-הגלים התכופים ומתקפת ללא רחם בקירות הגלים הנשפכים לתוכה. ויש גם שסירה קצרה אפילו תעמוד בארכה על שני-שלושה גלים בבת אחת, ומלחמה לה עם כולם. גם גלי החוף בכנרת הם קשים מאד, ועקבות פעולתם ההרסנית ניכרים היטב בהרבה מקומות. השרקיה, למשל, שפקדה את הכנרת במוצאי פורים תש"ט וגמשכה שלושה ימים רצופים — ניפצה סירות רבות בחוף טבריה; גלי החוף החזקים פלשו ליבשה והציפוה, הרסו את הכבישים הסמוכים לים וקירות-מגן מוצקים, עקרו עצים והניחו אחריהם, לאחר נסיגתם, ערמות סחף ואבנים שהועלו מקרקע הים.

סערות הכנרת העזות והפתאומיות אף הן מקשות על הספנות ומחייבות ידיעה והזירות רבה. במיוחד מסוכנת ההפלגה במפרש על הכנרת; דרך נשיבתן הפרועה של רוחות הכנרת, אי יציבותן, "מכותיהן", והרוחות "הפרטיות" של כל ואדי — סכנתן מרובה מאד, לכן מסוכן הוא להפליג ב"מערבית" מגנוסר לכנרת — ובשרי קיה אין מרימים מפרש כלל. בדרך כלל אין להפליג, ללא ידיעה והדרכה מוקדמת, במפרש בכנרת. רבים האסונות שקרו בכנרת בהתהפך סירות מפרש.

ועל כל אלה נוסף הקושי העיקרי לספנים, והוא חוסר הנמלים בים הסוער הזה. המזח הממשי הראשון בכנרת נבנה בעיר-גב, והוא מגן רק מצד דרום. כעת נבנה גם נמל משוכלל יותר בגנוסר, אך המחסה היחידי והבטוח בכל הכנרת הוא במוצא הירדן ליד דגניה — ולשם נמלטות הספינות בשעת צרה. מהוץ לזה אין בכל הים מקום בו אפשר להשאיר ללא חשש סירה (ואין להשאיר סירה קשורה לעגנה במרחק מהחוף, כי הרוח המסתובבת תכופות, עוקרת את העוגן ממקומו והסירה עלולה להנתק ולהתנפץ בסערה על החוף הסלעי). דייגי טבריה נוהגים, בהתקרב הסערה, להוציא את סירותיהם לגמרי על החוף, ודייגי המשקים קושרים את סירותיהם לעוגן הקרוי "קבוע" — מצוף המחובר לגוש בטון כבד שהורד לקרקע הים. השקט ביותר חוף גנוסר, והמסוער ביותר — החוף הזמרחי.

י. הדיים מן העבר

טבעה של הכנרת לא השתנה במשך אלפים השנים האחרונות. בברית החדשה מוצאים אנו תאורי מאורעות על הכנרת. ישו הנוצרי בילה את מרבית ימי פעולתו הדתית-משיחית על חוף הכנרת. תלמידיו ושליחיו היו דייגים וגם בין המון שומעיו ומעריציו היו דייגים רבים. מקום מושבו הקבוע היה בבית דייגים בכפר-נחום. בסירות הדייגים עבר את הים לארכו ולרחבו פעמים רבות בכדי להרביץ את תורתו בישובי החוף; ואת דרשותיו נשא לפני הקהל שעמד על החוף, מתוך סירה קטנה שבנו לו תלמידיו במיוחד למטרה זו. לכן כה נאמנים הם תיאורי טבע הכנרת, סערותיה והווי דייגיה, בברית החדשה.

והנה תאור סערה בלוקס ז', 22:

"ויהי היום וירד אל כלי שיט הוא ותלמידיו ויאמר אליהם נעברה-נא אל עבר הים וינהגו את כלי השיט; והוא שכב וירדם. בעוד הם שטים ורוח סערה התעוררה בים וישטפו עליהם מים

כבירים ויגיעו עד שערי מות; ויגשו ויעירו אותו לאמר אדונינו אדונינו, הן אובדים אנחנו ויעוד ויגער ברוח ובשאון המים וישתקו והסערה קמה לדממה".

כל פרטי התיאור יכולים להתאים במלואם לספורה-הרפתקה של דייגים שהפליגו בימינו ממערב הים למזרחו — ושרקיה חזקה באה לקראתם. אך השרקיה הנפסקת לפתע אינה, כמובן, "נס", אלא תופעת-טבע רגילה...

תושבי הכנרת שפרנסתם על הים משתדלים, מאז ומתמיד, לנחש מראש את מזג האוויר של היום הבא, כדי לכוון לפיו תכנית עבודתם. כך נאגרים ונבדקים במרוצת השנים סימנים מובהקים לתחזית מזג האוויר. תושבי הכנרת נוהגים גם בימינו להסתכל בשמים ולנחש את שנויי הרוחות. על אחת כמה וכמה שאבותינו, תושבי הכנרת הקדומים, שהיו מעורים בסביבתם, ידעו לקרוא את האותות שבשמים. הדים לכך מצויים בדברי ישו בתשובתו לפרושים מכפר-נחום, שבאו לנסותו ושאלו ממנו להראותם את מן השמים שאמנם דברי אלוהים בפיו.

"וישן ויאמר אליהם: לעת-ערב תאמרו הנה יום-צח בא כי אדמו השמים, ובבקר תאמרו יום סערה היום כי אדמו השמים וקדרו. יודעים אתם לבחון פני השמים ולבחון אותות העתים לא תוכלו". (מתתיהו ט"ז, 2).

ואמנם שני הסימנים הנזכרים — שרירים וידועים גם בימינו. הראשון מבשר ים שקט ונאה, והאחר מזהיר מפני סערה מזרחית קשה. אך רק ותיקים ומנוסים יודעים להבדיל בין צבעי האדום השונים ובין העננים למיניהם.

זאת ועוד: כידוע נקראת הכנרת גם בשם ים גנוסר, על שם העיר גנוסר שעמדה בימי הבית השני במקומה של כנרת הקדומה. ביוונית וברומית נקרא הים — gennesaret

עול-ירגל נוצרים מהמאה ה-12 תיארו את הכנרת, וספרו על הסערות המסוכנות שבה ועל גליה הגבוהים המטביעים סירות. הידיעות הללו חוזרות גם במדריך לעול-ירגל שיצא לאור ברומא במאה ה-14. אלא שהנוצרים הוסיפו ודרשו, שהשם gennesaret נגזר מהמלים הרומיות generat auraim, היינו: "יוצרת-הרוח" ועול-ירגל אחרים קוראים בגלל אותה סיבה לגיא-היונים, שממנו פורצת הסערה המערבת הקיצית — בשם זה, כי לדבריהם ואדי משונה זה הוא מקום לידתה של הסערה.

יא. דע את הכנרת

כל הידיעות על רוחות הכנרת שפורטו במאמר זה, לא מתוך ספרים נאגרו אלא על ידי נסיון עצמי של קבוץ דייגים ועל-ידי עבודתם המפרכת של חלוצי הדיג בכנרת במשך 14 שנות כבוש ועמל. כשירדו לכבשה לא ידעו ולא כלום על טבעה וגלגל רוחותיה — ולכן גם רב המחיר שגבתה הכנרת בחור, "שכר-למוד": סירות לא מעטות טבעו והתהפכו, נעקרו ממעגניהן והתנפצו בסערות אל החוף הסלעי, והיו אבדות כבדות בנפש וברכוש. אין אפייה של הכנרת צריך להחזיר מורא בלב המטילים על הכנרת, או הרוצים להאחז בקרבתה. הכנרת היא שלנו ואנו מצויים לעבוד בה ולגונן עליה. עליה פרנסתם של ספנים ודייגים רבים. ולא זה בלבד, הכנרת היא גם מקור נופש ומרגוע לתיירים ומטיילים — מתפארת הנוף של ישראל. ידיעה נכונה על הכנרת חשובה לאין ערוך. ידוע שהכנרת מקטימה ביפיה ומרעיפה שפע ברכה לנפש ולגוף, אך מן הראוי שהצבור ידע גם על סכנותיה; כי סוערת והפכפכת היא — וגם אכזרית; וכל הנוהג בה זלזול וקלות ראש עלול להיענש קשות. רק בעבודה ובנסיון, בלמוד ובחקירה, נוכל לשאוב ללא תקלות ממעינות הכנרת המופלאות בטבעה ובטיבה.

עיר-גב

האקוריון בגן-החיות קת"א - יחיד במינו במזרח התיכון

קרבות בין הדגים, והקהל עושה הימורים בסכומי כסף גדולים. ואכן, דגים אלה נאבקים ביניהם עד מוות. יחד עם זה הם נאמנים לצאצאיהם; לאחר הטלת הביצים הורגים הזכרים את הנקבות, אשר להן יש נטיה לאכול את הביצים.

הסוג השני והמענין הוא הדג הנולד חי וביניהם ידוע ה"סייפן" (על שום הזנב הארוך אצל הזכר) ונבדל גם בצבעו השחור והאדום.

גם הדגים זקוקים לתנאי-חיים

נוסף לדירה הטבעית של האקוריון - שהיא סלעית, ניטעה הצמחיה המתאימה. הצמח פולט, כידוע, חמצן ושואף את הפחמימן הנמצא בתוך המים. צמחיה נכונה הוא יסוד חשוב לבריאות הדג ויש להתאימה לכל אקוריון, אולם מחוץ לצמחיה, הותקן מנוע מיוחד המהליף את האויר במים. הדג זקוק גם לחום של 27 מעלות צלזיוס; ואילו בחורף מתממים את האקוריון בנורות-חשמל, וכן בגופים חשמליים המוכנסים לתוך המים.

מזון הדג

מזון הדג מורכב ממזון חי - תולעים, וכן מזון יבש - קמח עצמות, בשר ופוספטים. אולם אין בריאותו של הדג נקבעת ע"י האוכל אלא ע"י הצמחיה (האויר) וחום המים.

גאות גן-החיות בתל-אביב היא על שני דגי-חשמל, שנתקבלו לפני שנה - "צלופח חשמלי" אשר לו כוח חשמלי השווה 220 וולט. דגים אלה התאקלמו יפה, ודג אחד (היו שלושה דגים) נשלח לאוניברסיטה העברית לשם נסיונות.

ימה בריברי דג-ים?

גידול דגיים וטיפול בהם מחייב תנאים מיוחדים שלא היה באפשרות הגן לקיימם. יש צורך לכנות אקוריון מסוג זה בקרבת הים, ולהניח צנורות מהים ישר אל האקוריון, אך גן-החיות נמצא במרחק רב מהים, ועליכן החליטה הנהלת הגן (ב'1938, שעה שלא נזמכה על ידי היעריה והממשלה המנדטורית), ללכת בדרך הקלה: תחילה הכניסה דגי-נוי המצויים בארץ. עצם העובדה, שהנהלת הגן החליטה להביא דגים מאילת מוכיחה, כי יש בדעתה לקרב את הילידים והנוער אל דגיהם. ואפשר כי ביום מן הימים יקום בגן גם מוסד-מחקר לדגה.

ש. אבי-דרורה

אין לך דבר טוב יותר להרגעת העצבים מטיפול בדגים - אמר לי אחד הרופאים, הטיפול וההתבוננות היומיומית בהתפתחותו ובגידולו של הדג - מסלקים כל דאגה מלב. מאות סדרו לעצמם אקווריונים בבתיים והקימו אגודה של חובבי דגים, להדרכה בטיפול, בהשגת המזון הראוי ובצמחיה-המים. עם ה"משוגעים" לדבר זה נמנה גם שמעון ורקול ז"ל, שהיה בין מיסדי גן החיות בתל-אביב, - ועם הכנסת החיות הטורפות דאג גם לבל יחסרו עופות-מים. ובמיוחד עמד על כך שיוקם אקווריון דגים, כדי שהילדים יוכלו ללמוד את אורח חייהם של הדגים לסוגיהם השונים; בעיקר שאף לאקווריון לדגיים, אך הלזמו לא יצא אל הפועל, כי המות חטפו לפתע.

אנשי גן-החיות וידידיו הרבים החליטו להקים אקווריון בגן החיות, אשר יקרא על-שם המנוח, ואכן קם והיה הדבר. אקווריון זה הוא היחידי במזרח-התיכון, ואחד היפים ביותר הן בבנינו החיצוני והן בסדוריו הפנימיים.

עם יסודו של האקווריון דרשה הנהלת גן-החיות תשלום מיוחד בעד הביקור (מחוץ לתשלום הכניסה לגן-החיות), אך לא עבר זמן רב והוחלט לבטל דמי-כניסה אלה ולאפשר גישה חפשית לילדים, - בעיקר לתלמידי בתי-הספר. החזקת האקווריון כרוכה בהוצאות גדולות.

האקווריון מחולק ל-24 תאים, והדגים שבהם מחולקים לפי סוגיהם: למטילי ביצים ולמולידי ולדות. האחרונים נמצאים בעיקר בארצות הטרופיות (בסביבות הודו ויפן). באקווריון נמצאים גם דגי-נהרות ונחלי הארץ: ה"טבנונים", ה"אמנונים", ה"קרפיונים", ה"דגיהזהב" וה"ספמנונים" - מצויים בנחל הירקון, בחולה, בים כנרת ובקישון.

הדגים הטרופיים נתקבלו מאמריקה הדרומית, ובכללם ה"כנפון" ("סקלריה") וכל מיני דגי הטארטות (אדומים ושחורים).

ההטלה

אולם רובם של הדגים הנמצאים בגן-החיות הנם מטילי-ביצים. הזכר בונה קן על קצה פני המים - ולפעמים גם בין חלקי ירק. הוא מביא את הנקבה לקן ולאחר שהנץ מטילה את הביצים הוא מפרה אותן ומכניסן לקן הצף. על סוג זה של הדגים יש לציין את ה"גורנים" וכן את ה"קרבנון" ("פייט-פיש").

ה"קרבנון" הובא מסיאם, שם נוחתה הממשלה להכריז על

מחירי ההובלה הנמית

"סחר וספנות" שערך חישוב זה, מוסר

גם על תוצאות החרם הכלכלי המצוי נגד ישראל. כתוצאה מכך לא יורשה להבא מעבר משלוחי מזון מזון לישראל דרך הסואץ. יהיה, כראה, הכרח להעביר מסביב לכף ג'ם סחורות מסודאן ואזור ים-סוף נוסף לסחורות המזרח הרחוק. בקיימנו שרות אניות קבוע מנמלי ים-סוף לאורך החוף המזרחי של אפריקה דרך כף התקוה הטרי בה לחיפה, נשמח להיות לעזר לאנשי המסחר בפתרון בעיות ההובלה שלהם - נאמר בהודעה.

75	יוני	הטבלה הבאה מראה את התפתחות מחירי ההובלה הימית (לאניות צ'ארטר) בשנה האחרונה, מחושב כאינדקס על בסיס שנת 1948 (=100):
78	יולי	1948 :
82	אוגוסט	1950 :
86	ספטמבר	ינואר :
92	אוקטובר	פברואר :
96	נובמבר	מרץ :
112	דצמבר	אפריל :
152	ינואר 1951 :	מאי
162	פברואר	
182	מרץ	

בעת ובעונה אחת ממשיכים הסורים במאמצייהם להקמת להישגים מצויינים לרגל העובדה, שאלפי דייגים חזו במשך דורות על החוף הסורי והתפרנסו מן הים.

צי הדיג הסורי מורכב ממאות ספינות קטנות, שהן ברובן ישנות ורק אחוז קטן מהן מופעל על ידי מנועים. אולם צי זה מספק למדינה כמויות מספיקות של דגים, ואף ליצוא.

צי הסוחר הסורי, לעומת זאת, מכיל 2 אניות קיטור עתיקות של 1500 טון ועשרים אניות מפרש גדולות, שהאחריות הכרוכה בהחזקתן גדולה מן התועלת שבהן. סוריה חסרה סגל עובדים מאומן של אניות סוחר, קצינים מדופלמים, מהנדסים, טכנאים.

הממשלה הסורית עומדת להקים צי-סוחר יעיל.

צי הגנתי

בסוריה משקיעים מאמצים ומחשבה בהגנת החופים הארוכים ובהגנת הנמלים החדשים והסחר הימי — ומתכננים את הקמתו של כוח ימי.

נוכח המחסור החמור בימאים ובעובדים מאומנים, יוכרח הצי הסורי להיות בעל אופי הגנתי; לכל היותר יכולים הסורים לקוות שיצליחו לבנות כוח ימי לפטרולים וללווי. אף על פי כן עובדה היא, שהסורים חושבים ברצינות על הקמת צי אנשים צעירים הנבחרים באופן מיוחד, מקבלים אמון ימי בחוף לארץ, בעיקר בצרפת ובמצרים. שלושה קצינים מן הצי הסורי ערכו זה מקרוב מסע מסביב לעולם על סיפונה של צלבנית-האמונים הצרפתית, ו'אן ד'ארק', יחד עם קדטים וקצינים מן האקדמיה הימית הצרפתית.

ל. היימן / סוריה שואפת לצי גדול

סכנת המלחמה והצורך באספקה עצמאית הגבירו אצל אומות רבות את הזיקה לים. סוריה היא אחת מהן — והתעניינותה הפתאומית בים יחד עם מאמצייה המחודשים בכוון זה, יש בהם ענין כפול ומכופל בשבילנו נוכח ההתנגשויות על הגבול והאיומים הנשמעים מדמשק.

תחת שלטון המנדט הצרפתי היו הסורים אומה יבשתית מובהקת; לצרכי סחרם השתמשו בנמל בירות שנבנה על ידי הצרפתים. לאחר שהצרפתים יצאו, מצאה את עצמה הריפובליקה הסורית החדשה למעשה ללא-נמל. הנמל של מים עמוקים בבירות ונמל טריפולי הקטן ממנו — היו שייכים לרפובליקה הלבנונית החדשה שהוקמה אז, והנמל המעולה של אלכסנדריה סופח על ידי התורכים, אשר לא ויתרו עליו מאז.

סוריה והלבנון נחפזו מיד לכרות הסכם לאיחוד-מכס, שעל פיו הורשתה סוריה להשתמש בנמל טריפולי ללא מסים ומכס. אולם סדור זה נתגלה כבלתי מניח את הדעת לגבי שני הצדדים, ולאחר שלש שנים של מאבק מסחרי החליטה סוריה לבנות נמל של מים עמוקים בלאטקיה, כ-50 מילין דרומה לאלכסנדריה.

הנמל הטבעי בלאטקיה

הנמל החדש של לאטקיה החל לעבוד במלוא הקיטור אשתקד; המטען השנתי שעבר דרכו הגיע ל-300.000 טון. בשנה זו, לאחר שהנמל הורחב באופן יסודי, תהיה בלאטקיה תנועה חדשית של 30 אניות-אוקינוס בערך, עם מטען שנתי של 400.000 טונות ומעלה. לאטקיה היא נמל-היצוא הטבעי של יבשת אלאפו העשירה והפורית. אולם מצד שני, מרוחקת לאטקיה מדמשק ומסוריה הדרומית. אף כי עוסקים בהקמתה של מסילת-ברזל ובסלילת כבישים חדשים, יש צורך, לפי שעה, להוביל את הסחורות ברובן הגדול במכוניות-משא — אמצעי-הובלה יקר.

לקוי נוסף היא העובדה, שאי-אפשר להגיע ללאטקיה בשעת סערות ואפילו כשנושבת רוח בלתי-מצויה. כדי להתגבר על כך מקימים בלאטקיה שני שוברי-גלים, רצוי פים חדשים וברכות פנימיות.

נמל נפט סורי

נוסף להתפתחותו של נמל לאטקיה, מתקדמת העבודה גם בבנינו של נמל-הנפט החדש בבניאס שבחוף הסורי. נמל זה יופעל על ידי חברת הנפט העיראקית השייכת לבעלים בריטיים. החברה מניחה צנור-נפט של 30 אינץ' — מקירקוק שבעיראק לבאניאס. בנייתו של נמל-נפט חדש זה החשובה להתחרות המשגשגת של נמל-הנפט בצידון, היושב בקצהו של צנור הנפט הטרואנט-ערבי, ואשר הוקם על ידי חברת הנפט הערבית-אמריקאית. גם צנור הנפט מקירקוק לבאניאס וגם נמל הנפט החדש יושלמו, לפי התכניות, ב-1952.



ניצולים, בצבעי שמן, ציור מלח



קבר הדיגים הנחשולים

הנוסע בכביש זכרון — חיפה, יראה בצדי הדרך סככה ועליה כתוב „נחשולים“; ובצד השני של הכביש שלט המהאה מער-בה ועליו כתוב „מושב דואר“. גבעות חיל עליהן צריף ושרידי בניין ענק וכמה מאות מטרים צפונה שוב בניין רב-מידות ויפה, אך מחוסר גג. רק בזמן האחרון תבדיל בסביבתו סימני בנייה; מתבן, רפת ועוד כמה יסודות. כאן יקום עוד קבר דייגים עברים, קיבוץ נחשולים.

כ־3 שנים יושבים אנשים בבתי הכפר הגדול טנטורה, וכמהם שכניהם, אנשי מר-שב דואר. רכס חולות מסתיר את הכפר, ונתן בזמן מלחמת השחרור מחסה טוב לאנשי הכנופיות. היום שוקק חוף זה, שהי גורת סלעים יצרה בו כעין בריכת-שחייה אידיאלית — מאות טיילים בימי שבת, ובעיקר ילדים, המבלים כאן את ימי הקיץ. עוד ניתן לשפר ולשפץ את המקום הזה ולעשותו למקום נופש וקייט נהדר לאלפים.

היום מונה הקיבוץ 85 חברים. בית-הילדים, גם הוא בבית ערבי, מאוכלס כ־20 תינוקות. כמובן, שמספר חברים כה קטן אינו יכול לפתח את המשק כראוי. והזעקה לידים עובדות נשמעת בכל פה.

נחשולים רוצים להיאבק בנחשולים. כתריסר חברים עסוקים בדיג ימי, וגם 140 דונאם ברכות דגים הם ענף חשוב. ענפי החקלאות האחרים מתבססים והולכים.

נוסף לענפי המשק קיימות גם התחלות ל־2 מפעלי תעשייה, ביחוד לשמרים וטח-נה לצדפים, שבהם מכוסה כאן חוף הים.

אנשי נחשולים, תכניות רבות באמתת-תם. אולם דאגתם הראשונה — מניין יבוא עוד עוזרים-חברים. באין דרך אחרת, יש לחנך דור צעיר, עוד חברת-נוער, עוד גר-עין. זאת דרישתם העיקרית. אמנם, באו נחשולי העלייה, אולם מתי יגיעו גם לנחשולים?

שלמה מרקום

בית-ספר ראשון לדיג בקב-שמן ב'

המוסד בן-שמן דומה מחדש את נעוריו בכל עת. דומה, שכל לבטיו ונדודיו של מוסד יקר זה לא באו אלא בבחינת „שבע יפול... וקם“ רענן יותר, מחודש וצעיר יותר ומלא וגדוש תכניות ומבצעים, שכלם יחד מסתכמים בשתי מלים, המקפלות בתור כן עולם של מושגים ודרך ושיטה: הינוך הנוער. ואין חינוך אלא הכשרה לקראת תפקידים, לאמור: חנוך האזרה של מחר. משחרר המוסד לאחר הקמת המדינה למקום גדולו הטבעי בבן-שמן המקורית הצמיח שלוחה ליד כפר ויתקין: בן-שמן ב'.

ממלכת נוער

הסניף אין עיקר כחו בחקלאות. מועטה הקרקע באיזור, אך אחת היא הדרך. היא רק שופרה. נוספה לה מכונאות, אגרומכני-

מוליך אליו) העלו את המחשבה לשבץ במסגרת פעולתו של המוסד את ההכשרה והחנוך לדיג ימי. רפי רופין הנמרץ, בעל פני הנער החולם איש „מכמורת“, נרתם בפעולה. אנשי בן-שמן, כדרכם, פתחו שני רים ולב ותמכו, ומשרה החקלאות ענה אמן — וכך נפתח ביה"ס הראשון בישראל להנוך דייגים, וניתנה האמת להיאמר: רק המסד הוקם. אך גם המסד כח משיכה בו. ויצוין לזכותם של מנהלי המפעל לעלית הנוער, שנענו בהבנה וראו בב"ה"ס בראי-שית הקמתו (רק כתה א' נפתחה לעת-עתה) מקום הכשרה חשוב לנערים עולים.

תכניות, לבטים והגשמה

המטרה שהציבו להם מייסדי ביה"ס: לחנך דור של דייגים משכילים, שישכשוו חלוצים ומדריכים ב„התישבות ימית“ לאר-רך חופינו, דייגים יודעי ים וספינה ומכור-נה — הניעה את מנהליו להמשיך בלימודים גם בחדשי הפגרה. „אין פנאי לחופ-שות, איהרנו בפתיחה“. בשיחה עם ישי האדיב, הרוח החיה של בן-שמן ועם מרד-כי פאיאנס, האחראי לביה"ס, שמעתי קצת מן הלבטים, המלווים את ביה"ס בראשית דרכו. לבטי צמיחה וגידול של נטע רך וחדש. לכאורה צריכים היו בני הנוער לנ-הור במאותיהם לביה"ס הזה, הבא למלאות חסרון גדול בחיינו העצמאיים. (קבוצות הדייגים הקיימות והבלתי מושלמות רוב מדריכיהן איטלקים, ובס"ה פועלים בארץ 150 מדריכים איטלקיים). אך משום-מה אין עדיין נהירה. אמנם הנוער עצמו במדה שניתן לו להחליט „דעתו חיובית“, אך יחסם של כמה חוגי הורים טעון שינוי, להנך לחקלאות אתה אומר? מילא. אגרר מכניקה? בכל הכבוד, שכן רק צעד אחד ממנה למכונית המכובדת. אך ספינה וים ודייג? יש בהם משהו המחייב שינוי ער-כין ושנוי „השקפה“.

אהבתם של ראשוני התלמידים לבית ספרם מעודדת ומבטיחה. ושמחתי לשמוע על תכנית הלמודים המלאה של ביה"ס שבו ילמדו בוגרי בתי"ס עממיים במשך שלוש שנות למודיהם שמונה עשר מקצור עזת-למוד.

את עבודתם המעשית עושים התלמידים בימה של „מכמורת“ שמפרצה הוא בסיסם ובו עוגנות סירותיהם. לרשות ביה"ס עור-מדת גם ספינה ממשלתית המשמשת גם לחקר הדייג. והנהלת ביה"ס רוצה בספינה משלה, שתהא מצוידת במיטב הציוד המר-דרני ושתכיל מקום לכיתת למודים, מקום מגורים לכתה בהפלגתה וכו'.

שכנות טובה „מדביקה“

קרבנו של המוסד לים ולמושב הדייגים השכן „מכמורת“, (כביש שנשלל לא מכבר

ש. שחורי

בשבעים ישובים חקלאיים בארץ קימות תחנות ממשלתיות בהן עוסקים אנשי מדע ועוריהם בהקר מחלותיהם ותנאי רבויים של הדגים. מחלות מתפשטות במהירות בין הדגים, ובתי-החולים אלה עומדים על המשמר למניעת מגפות, העולות לקצף בענף תזונה חשוב בארץ.

כאשר עוזב קרפיון את להקתו ומתקרב לחוף, קרוב לוודאי שחולה הוא. ייתכן שסתם אינו מרגיש את עצמו בטוב, וייתכן שהוא סובל ממחלה אנושה ומדבקת. מקרץ או ממחלת עינים ממאירה. קרפיון חולה קשקשיו מתעממים, כשם שלשונו מתכסה בדוק בשעת מחלה.

אם, בעברך עליפני בריכת-דגים, יודמן לך דג שכזה, התקשר-נא עם רופא הדגים הממשלתי הקרוב ביותר. מחלות מתפשטות במהירות בין הדגים, אך ייתכן שעוד יהיה הסיפק בידך לעזור במניעת מגיפה, העלולה לקצף בענף תזונה חשוב בארץ. רופאי דגים אפשר למצוא בשדה-נחום, תל עמל, ניר-דוד, כנרת, הוליות, שדותיים ובכפר-מאסאריק, כי בישובים אלה נמצאות תחנות המחקר של מחלקת הדג שב- משרד החקלאות.

תחנה נוספת, העומדת להיפתח בקרוב בטנטורה, תצויד בבית-החולים-לדגים הח"דש ביותר במזרח התיכון. אך לעת-עתה התחנה החשובה ביותר היא זאת הנמצאת בשדה-נחום, בעמק בית-שאן.

זכר לחוד — נקבה לחוד

תחנת שדה-נחום, המתנהלת עלידי שלושה רופאים (ויטרינארים וביאלוגים) ומספר עוזרים, מונה תריסר בריכות — או „מחלקות“ — גדולות. זכרים ונקבות מזהקים במחלקות נפרדות — מטעמי מדע ולא מטעמי מוסר. בבית-החולים נמצאים גם מחלקות יולדות, מחלקת „תינוקות“, אגפי בידוד וגם חדר מתיים. לכל חולה וחולה תיק משלו, המתנהל בהקפדה רבה, ואשר מספרו מתאים למספר החקוק על תוית מתכת קטנטנה, הקשורה לגופו של הדג בחוט מתכת דקיק.

כאשר אחד החולים הולך לעולמו, מביאים אותו למנוחות בארונות אשר בחדר המתיים, בצינצנת מלאה ספירט, ועליה ציון המחלה אשר גרמה למותו.

העבודה בבית-החולים מתחלקת לשני אגפים: האחד עוסק בעיקר בריבוי דגים, והשני — בריפוי מחלות. באגף הרבייה נערכים נסיונות בהשפעתם של תנאים ומזון נות שונים על סוגים שונים של דגים. המטרה — גידול דגים חזקים ובריאים ביותר.

חלק מעניין של עבודה זו הם נסיונות הזיווג, הנערכים כדי לקבוע באילו תנאים מיטיבים סוגי הדגים השונים להתרבות.

התנים פשרנים

בקרן שקטה של „בריכת הכלולות“ מתקיימים העוזרים מיטה מענפי איקליפטוס. בוחרים קרפיונית מתוך אחת הבריכות ומכניסים אותה לתוך בריכת הכלולות. בראותה את המיטה, יודעת היא שיש לה פגישה. (העוזרים אומרים שטרם ראו בת-דגים שלא ידעה לשם מה מכניסים בני-האדם את אותו המיתקן מענפי איקליפטוס) היא ממתינה.

בינתיים מושים בני-האדם כמה דגים זכרים, ולאחר בדיקות רפואיות בוחרים, ליתר בטחון, בשנים מהם, ומעבירים אף אותם לבריכת הכלולות. דגי ישראל הגם יצורים פשרניים, ושני החתנים מצליחים בדרך כלל ליישב את כל בעיותיהם בשלום. כעבור שלושה ימים בוקעים בני הדור החדש.

נערכים עתה גם נסיונות בשיטת ריבוי חדשה: הפריה מלאכותית. בשיטה זו השתמשו לגבי ביצי טרית trout שהובאו מאירופה. הטמפרטורה של המים בישראל עולה בדרך כלל על זו הנוחה לטרית אולם הנסיונות לגדלה שנערכו בבריכותיו של קיבוץ דפנה, הנסיונות ממיימו הקרים של הדרן — הוכתרו בהצלחה.

לדגים בבית-החולים מגישים את מזונם ארבע פעמים בשבוע, בעזרת סירת משוט. בדרך זו גם מלעיטים אותם את תרופותיהם. התרופה הרגילה ביותר היא מין אבקה לבנה מחטאה — גופרת האמון. איש אחד משיט את הסירה באסיות על פני הבריכה, והשני מפזר את האבקה ביעה. החולים אי-

נם מתנגדים לטיפול זה, אך אין הם אוהבים זריקות. אלה מזורקות לעתים ל..שפני נסיונות“ מיוחדים בבריכות הבידוד.

שירות אמבולנטים

מה קורה לאחר שהודעת על מציאת קרפיון חולה? — ראשית כל, תשלח התחנה הקרובה ביותר אמבולנס. זוהי מכונית משא רגילה, הנושאת מיכל מים וציוד מיוחד, המאפשר למשות דגים ולהעבירם למיכל מבלי לפגוע בהם. — דג חולה מעיד בדרך כלל על דגים חולים נוספים. צדים מספר דגים ומובילים אותם לבית-החולים. קרוב לוודאי שחלק מהם יבוחר לשם בדיקה, כי לעתים רחוקות בלבד אפשר לקבוע את מחלתו של דג חי.

את יתרם משכנינים במיכלי זכוכית לשם בקורת, וכדי לאפשר לרופאים לקבוע את שיטת הריפוי. את התרופה שנקבעה מפזרים בבריכות בכמויות ובמועדים שנקבעו עלידי הרופא.

בין המחלות השונות שדגים סובלים מהן ישנן כאלה, הדומות להפליא למחלות תיהם של בני-אדם, אולם מחלות המופיעות אצלנו בצורה קלה בלבד, עלולות ללבוש אצל הדגים צורה אנושה ביותר. כינמת או קרץ יגרמו ברוב המקרים למותו של הדג הנגוע. מחלה בשם פאפילומה דור מה בסימניה לצרעת, כמו כן מונים בדגים כמה סוגים של סרטן, הפוגעים בדרך כלל באגלדים (אברי הנשימה של הדג).

אך למרות דמיון זה למחלותיהם של בני-האדם, קיים הבדל יסודי אחד: אף אחד מן הספילים והחידידקים התוקפים את הדגים אינו יכול להתקיים בחום השורר בגופנו.

אריה ו. רייגבי



כושים באפריקה יוצאים לדיג

דגים על גבי בולים

למרות חשיבותו הרבה של הדיג, הופיעו עד כה בולים מעטים, הלקוחים מעולם הדיג והדגים. מקומות הדיג החשובים ביותר הם בארצות-הברית, בריטניה, יפן, איסלנד, נירפאונד-לנד, פנמה, רוסיה, קנדה ונורבגיה. אחדות ממדינות אלה הוציאו בולים, המראים את הדגים הנצודים במימיהן.

בשנת 1932 הוציאה נירפאונדלנד סדרת בולים גדולה. במסגרת סדרה זו מופיע בול, המראה את האלתית. האלתית משמשת מזון למיליוני בני אדם בכל ארצות תבל. דגת האלתית (או הסלמון בלועזית) נמצאת במים מתוקים וגם במי הים המלוחים. היא נזונה מחרקים שונים. ארכה הרגיל 90—120 ס"מ, ומשקלה הממוצע 12 ק"ג. בעונת הסתיו עוזבת האלתית את הים, ומהגרת לנהרות, כדי להטיל את ביציה במים שאינם עמוקים. אחרי ההטלה חוזרת האלתית לים. בעיקר דגים את האלתית באוקינוס האטלנטי.

לפני זמן מה הוציאה באבאדוס, מושבה בריטית באיי הודו המערבית, בול המראה יליד פורש את מכמורתו.

דג החרב מופיע על בול נירזילנד משנת 1935 ועל בול פנמה משנת 1942. דג החרב הוא דג מאכל הגדול פי כמה מן האלתית. משקלו מגיע עד 160 ק"ג. לפעמים מגיע אורך מקורו בלבד עד 90 ס"מ. דג זה נמצא, לרוב, לאורך חופי האוקינוס האטלנטי, בעיקר בסביבות קובה ופנמה, בים התיכון ובסביבות נירזילנד. בשרו מזין וערב לחיך. בדרך כלל אין דגים אותו במכמורת, אלא באמצעות צלצל (כידון, שנועצים הדייגים בראשי הדגים כדי לצודם). הילידים צדים אותו בירית חץ. לכן הופיע בגויאנה הבריטית בול המראה יליד יורה חץ לים. גדולות, רובם נמכרים טריים, אך השאר ממולח או מעושן.

בשנת 1939 הוציאה איסלנד בול, המראה את החילק, המצוי לרוב בקרבת חופיה. החילק, או בלועזית הרינג, הוא אחד הדגים הפרים ורבים בהמונים. אורכו הממוצע 25 ס"מ. פעמיים בשנה חלה אצלו עונת ההטלה — בסתיו ובאביב. בתקופות אלו נוהרים המוני חילקים אל חופי הימים, ומטילים את ביציהם במים הבלתי עמוקים. החילק שוחה מהר, וניזון על חרקי ים. הם נמצאים, לרוב, בסביבת נורבגיה, סקוטלנד, איסלנד וקנדה. דייגי מדינות אלה דגים אותם בכמויות בשנת 1937 הוציאה נירפאונדלנד בול, המראה את חמור-הים. כעבור שנה הוציאו סן פיאר ומיקלון בול, המראה דג זה בשנת 1939 הופיע הדג גם על בול באיסלנד. חמור-הים (או הקוד בלועזית) הוא דג הסכוני ביותר, עשיר בויטמינים, ובשרו המזין ערב לחיך. החשובים ביתרונותיו הם: נוח לשימור על ידי יבוש או מליחה. השמן הנעשה מבשר חמור-הים משמש לתעשיית רפואות. דג זה נמצא בשפע באוקינוס האטלנטי ובעיקר בצפון. המדינות העשירות ביותר בדיג חמור-הים הן נירפאונדלנד, איסלנד וסן-פייר ומיקלון (איים צרפתיים בקרבת נירפאונדלנד). ארכו הממוצע הוא 90—160 ס"מ ומשקלו 15—25 ק"ג.

בול, הנושא את תמונת הדולפין, הופיע באיי קיימן (ליד אמריקה המרכזית) בשנת 1938. הדולפין, או בתולת הים, נמצא בים התיכון ובאזורים השקטים של האוקינוס האטלנטי. ארכו מגיע עד 2.5 מטרים. חרטומו ארוך וחד. בשרו גס, נבאש ורע למאכל. אבל הלפלנדים (תושבי צפון סקנדינביה) נוהגים לצודו למאכל. דג זה נזון מדגים קטנים, ובעיקר מהחילק הנזכר. הנקבה יולדת ולד אחד, היונק את חלבה.

14 ישובי דייגים פזורים לחופי הים התיכון והאגמים, מהם ותיקים ומהם שהוקמו זה מקרוב. על ישובי הדיגים הותיקים בקיסריה ומכמורת נוספו מאז קום המדינה 6 ישובים חדשים וקבוץ "סער" בגליל המערבי; קבוץ "החותרים" דרומה לטירה; קבוץ "נחשולים" — טנטורה; מושב טנטורה; קבוץ מעגן מיכאל וקבוץ פלמחים בחוף נבירובין. לחופי האגמים, נוסף על קבוצי חולתא, עין גב וגנוסר, התישבו לחוף הכנרת 3 ישובים חדשים: "מעגן" בצמח; "האון" בסמרה מזרחה לכנרת (ליד עין-גב); תל-קציר. ישובים אלו הכו שרש במקומותיהם והתבססו, הן מבחינת התישבותם והן בעבודתם בדיג, וצוידו במכשירים ובמדריכים.

דייגים מתושבי עכו, חיפה, תל-אביב ויפו פועלים מנמלי הערים; גם תושבי המושבות והכפרים לאורך חוף הים עוסקים בדיג. חוף הארץ מתמלא ישובי-דייגים. על הפרק — ישוב דייגים באילת ובאשקלון.

בישובי הדיג — נבנו מעגנים והם משמשים בסיס ומשען לערים המתפתחות.

שני מעגנים נבנים והולכים במרכז החוף בעזרת כספי הפיתוח הממשלתיים. בקיסריה נבנה מעגן דיג איזורי; במעגן מכמורת נעשית עבודת העמקה אשר השלמתה תאפשר אף היא עגינת ספינות במושב. אשתקד נבנו והוכנסו לשימוש 2 מעגני-דיג בגנוסר ובחולתא.

נערכות מדידות והכנות לבנין מעגנים איזוריים ובדרומו של חוף הים התיכון.

גידול צי הדיג הישראלי והרחבת הידוג, מחייבים החשת בנין המעגנים. בנמלים הקיימים שורר דוחק רב ואין בהם מקום קליטה מספיק לספינות וטירות הדיג. משרד החקלאות מקדיש מאמצים ואמצעים רבים בתחום זה.



מקָבַב מֶלֶב יָם

הזמן שעמד לרשותי לכתוב לכם היה רב, ואם לא כתבתי, הרי זה משום שרציתי לאסוף את כל חוויותי והתרשמויותי מיום צאתנו ועד היום האחרון לשהותנו כאן, בניו-יורק.

עזבנו את מפרץ חיפה כשמגמת פנינו — בון. לנמל זה שבצפון אפריקה, הגענו בשלום, ואת מעט הזמן, שעמד לרשותנו בבון, ניצלנו לטיולים בעיר. בון היא עיר ערבית טפוסית, עם בתי-הקפה והנרגילות שרגילים היינו לראות בערים הערביות. אותם הבתים הקטנים והרחובות המזוהמים, אולם בכל זאת ניכר, כי התרבות הצרפתית הטביעה כאן את חותמה.

לאחר יומיים של עגינה בנמל, בהם גמרנו את הטענת עפרות הברזל, הפלגנו מן העיר, מבלי שנוכל לקנות דבר, בגלל חוסר מטבע זר.

מיד לאחר שהתרחקנו מעט מבון, פרצה סערה בים והיא לוותה אותנו משך כל זמן נסיעתנו על פני האוקיינוס האטלנטי.

בקצור, הגענו סוף-סוף, לבלטימור, שבארה"ב. לאחר שובע, יצאנו את העיר הגדולה, בת מיליון התושבים, ופנינו לעיר בר נירופורט-ניוס, שבמדינת וירג'יניה. יש לציין כי זו פעם ראשונה עגנה אניה ישראלית בנמל זה ולכן לא הופתענו כשהקהלה היהודית המקומית קבלה את פנינו במסיבה גדולה ומפוארת.

עוד באותו יום הרמנו עוגן והפלגנו אל סנט-ג'והן שבקנדה. עיר זו מזכירה במקצת את הערים האנגליות האפורות שב-סרטים. גם כאן הכינו היהודים כמה מסיבות לכבודנו, אך מפאת חוסר הזמן לא נשארנו שם אלא זמן קצר. הפלגנו מן הנמל בדרך לניו-יורק. אגב, בעת שהותנו בבלטימור, יצאנו, כמה חברים, לבקור של יום בושינגטון הבירה.

עתה ברוצני לספר על החיים היומיומיים באינה, הבעיות המתעוררות מדי יום ביומו ועל היחסים החברתיים.

התנתגותם של אנשי הצוות כלפינו היא הוגנת, אעפ"י שלעתים היו לנו כמה חכוכים אתם. הקצינים עצמם מלאי הבנה כלפינו ומשפטים" אותנו חוק. בצד המקצועי התקדמנו יפה ואני בטוח שבכושר העבודה אין אנו נופלים בהרבה מיתר המלחים.

השעה כבר מאוחרת ומצפה לי עוד עבודת רבה. אני מבקש למסור ד"ש מכל החבריה כאן לחברה הנמצאים על "קומ" מיות", "ארצה" ובחילהיים.

דוד דיון

שני דודים ענקיים, שחום רב שפע מהם, נתקל מבטנו בנער שני, שעל לחייו החלי-קים בצבצו ועמדו נטפי זיעה. לרגע קט פתח בפנינו אשנב קטן ומיד פרצו דרכו להבות אש שלמראהן נאלצנו לעצום את עינינו.

"תפקיד האש" — אמר — "הוא לחמם את המים וליצור את הקיטור המניע את המכונות".

— האם מצליחים אתם בעבודתכם?
— כן. יש שיתוף פעולה, יש רצון טוב יזה העיקר! — השיב קצרות. — והמשמעת?
— היא חייבת להיות, כי בלי משמעת אין להשיט אניה בימים.

ושוב על הספון

על הספון רחבי-הידים — שטוף אורה של שמש אביבית — פסע נער חסון ובריא-בשר, כשאצבעות יד ימינו נתונות באלה של יד שמאל. חיוך עליו ריצד סביב שפמו הבלונדי ופניו קרנו מאד.

— מה אתה. מפסוט" כל-כך? — שאלנו.
— מדוע לא? מפליגים מחר!
— גם כן מאורע — התערב בביטול אחד הימאים הותיקים, שנראה להיות כבעל עבר עשיר בהפלגות.

— לאן אתם מפליגים? — שאלנו את הנער הגדנ"עי. — לאיטליה.
— ומה מטרת הנסיעה?

— האנייה, כמובן, נוסעת לתפקידיה ואילו אנו — מטרתנו להשתלם במקצועות הים כדי שנוכל לשרת אחר-כך בחיל-הים או בצי המסחרי שלנו.

— וכיצד נתקשרת לים?

— עוד בבית-הספר הייתי יוצא עם חברים לחתירה ספורטיבית וזה היה מסב לי עונג רב. אחר-כך היינו יוצאים בסירות מפרש ועורכים טיולים לאורך החופים. כל אלה קשרו אותי לים ולא יכולתי להפרד ממנו. כששמעתי על קיום גדנ"עיים בקשרי מיד להצטרף — ולמולי נתקבלתי.

— האין העבודה בים משעממת?

— מה?! — ענה בתמהון — אלה הם החיים המעניינים ביותר.

— זה שיא ה"כ"ף" — הוסיף והרהר כמתוך חיוך, אגב זעפת מבט אל הים.

דרך צלחה!

העבודה הסדירה והקשה שנעשתה במשך ימים רבים ורצופים; תוך משמעת וסדר, נוטעים בלב את התקוה שהגדנ"עי הימאי, אשר יכבוש לו את הידיעה המקצועית בחוץ לארץ — ולזאת יצורף לאחר מכן את רמתו התרבותית והמוסרית — ייצור את הטיפוס של הספן הישראלי, שבהרבה מובנים יהא שונה מטיפוס המלח המקובל בעולם. לזני ג.



במית "וודד" ה"ים

וכך הפלגנו לים

ימה של חיפה שרוי היה בשלוח ורק גליו הרוגעים השמיעו שקשוק קל בנגעם בצלעות האניה, אגב התזת רבואות רסיסים. כשמונה מטר למעלה, על ספון האניה, מהלכים היו ימאים לרוב — מהם עם חתרי מת זקן, מהם מגולחים למשעי — ושטפו במים רבים את הספון. תכונה רבה הורגשה מסביב (וכי קלה זו בעיניך — מפליגים!) האניה — "קוממיות" — עמדה להפליג אל לב ימים, כשהיא נושאת על ספונה, בין היתר, תשעה גדנ"עים.

הכית השט

"קוממיות", אניה בעלת נפח של 5500 טון לערך, אניה מעפילים לשעבר — שנת פסה ע"י הבריטים, משמשת עתה כאנית משא בחברת "שהם".

כאמור, נמצאים על האניה תשעה גדנ"עים המשתלמים במלאכת הים. לפני שרי אינו את גדנ"עינו בעבודתם, סרנו אל "בי" תם", אל שני תאים לבנים שנבנו במיוחד עבורם. תאי המגורים, שתפקידם לשמש בית לעובדי האניה, עשו רושם יפה ביותר מן החוץ ומשנכנסת אל תוכם, חשת מיד שעמל רב וחיבה הושקעו בסדורם ובשפורצם. הסדר והנקיון הוחיחו על יחסם הטוב של הגדנ"עים לאניה וליים.

במטן האניה

אם רצונך לרדת מן התאים אל חדר-המכונות, שומה עליך לעבור בזהירות, דרך סולמות צרים ותלולים. ככל שתתקרב אל ה"בטן" הופך האוויר מחניק ודחוס יותר, ברם, פה ושם עומדים מכשירים מיוחדים המצננים קמעא את האוויר. בהדר-המכונות אופפים אותך מכל צד צנורות, צנורות בלי קץ, צרים ועבים, ארוכים וקצרים, וכאלה שמתפתלים כנחשים.

הנה, ליד אחד מאלה, ניצב עלם צעיר כבן 17 או 18, לבוש גופיה. על הרצפה, שהבריקה משמן, הילך לו הנער בעל החזה הרחב והמפיק בריאות, כשהוא מעיף מדי פעם מבט לעבר שעוני המכונות. מעט הלאה ממנו, לאחר שעברנו בין

שתקנו כולנו. הם צודקים, ברוחם הצ' עירה, הקנאית. אלא שלא צריך לומר להם מלה — מוטב שיחושו את מלתם האחרונה, התקיפה, הבלתי נתנת לערעור במחשבתם. ואז ניתנת לפתע פקודה למתוח את המפרשים, "מגלגלים" איזה שיר נוגה חרי" שי מבלי החלץ ממחשבות שבלב, ודומה שזוג עיניים אחד לא חדל מלתור את החוף תוך כאב על אורות בית שאינם מנצנצים.

— וכי הייתם ההכשרה היחידה בארץ? — וכי יש הרבה הכשרות ימיות בארץ? — ומי קובע מהי ה"ציונות" שבעקבוֹר תיה מחליטים על דרך חיים? — — — הלילה להתוכח. הקנאה הטמונה בהם — זה היסוד הנאמן לבנין ענף הים, להתמדה בפיתוחו. לו היו קנאים כאלו רבים — ודאי נוהלים לא היתה חדלה לעבוד ביס, ואף ספינותיהן של ראשיהנקרה וגשר — הזיו היו מלכות במים אדירים...

חומות עכו והאפירו, כי ירד היום. אורות ראשונים נצנצו מעיר הכרמל. אורות זהרו מחנינתא וראש הנקרה, והים היה שקט, והר רוח דהרה מצפון ולטפה פנייהים.

— שחרר מפרש ראשי מעט! תן בטן ל"חלוץ"! קח קורס מערבה מכף הכרמל! הסירה התכה במהירות דרומה, וחושך שלח את זרועו לאחוז בתבל. היה מצבי רוח של פורקן — והחבריא שרו, ישבו מצופפים וצמודים איש לרעהו. תחושת ערבי־שבת על הים, עם אלפי זהרורי אורות חוף, ומרחב שחור של מים מלפנים. עובר רים את חוף הכרמל. הנה טירה, וקרבים לשרידי מבצר עתלית, המתבלטים בחשכה. — נמשיך לאשקלון מחר?

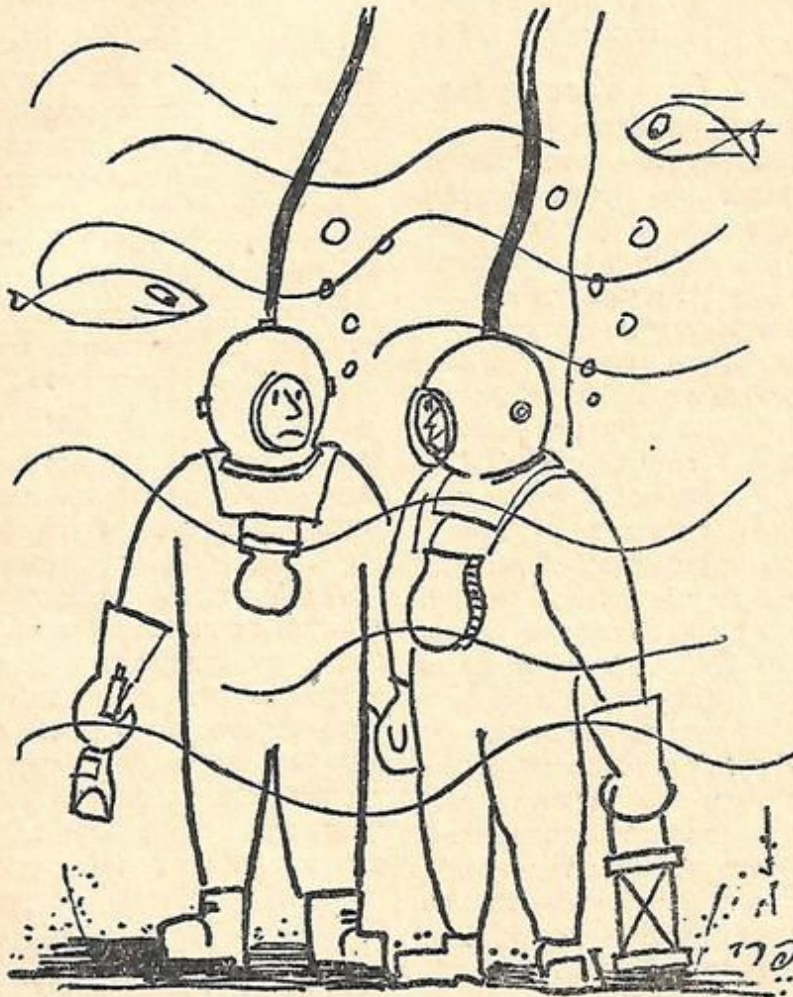
— אינשאללה, אם תהיה רוח טובה... ומשתתקים. כי כשהמדובר הוא באש־קלון, מחליטים כולם שמוטב לשתוק, אלא שרוששי־לב מתפרצים. — אלו הם אורות נוהיים, הלא כן? — אכן...

— ונוהיים, מדוע אינם עובדים בים? — עבדו פעם, — מדוע חדלו? — כנראה, שלא עמד להם כוחם להתמיד, נדלדלו וחדלו... — ובעצם, מדוע ראשיהנקרה — המפעל התנועתי לחוף הים — מדוע הם אינם מפתחים ענף־ים, מדוע אינם מכשירים דייגים, מדוע אינם רוכשים ספינה? — וימאים, יא חבוב, יש לך? — ברור, שאם שולחים ימאים לעמק בית שאן, לא יצמחו ימאים בים...

פרץ צחוק קולני, אך משותף ולבבי. עתה באה הרגשה המחייבת הסברת הענין, אבל איך? והללו, הלא מחונכים הם על קנאות רבה לים, על ים כדרך חיים לבלי־רתיעה — התוכל לשכנע אותם, שאמנם ההיסטוריה הקרובה כל כך מצדיקה את עצמה?...

— כן, חבריא, צוחקים מאתנו, אך איני יודע אם אתם הייתם מחליטים אחרת... אף כי היינו גוף שנתחנך לים משנים, ואף כי הכשרנו ימאים ושאפנו בכל לבנו לצאת להתישבות ימית (זוכרים את פרישת אשק־לון?) — הנה כמכם נתחנכנו על העיקר — הענות לצרכי הארץ, ואמרו לנו כי צרכי הארץ ראשית הם שמירה על הישר — בים והקיימים לבל ינטשו, אף קודם להקמת ישוב חדש, ולו גם ימי...

הם אינם נותנים לסיים את הדברים. מתפרצים, כאילו גאמנים לבלי גבול לרעי יון הים, כאילו גאמנים יהודים, כאילו הוט־זה בפניהם סתירה משועת.



לצלול בבגדי אמודאי בים תל־אביב — ניחא: אבל להתרחץ — סכנה...

...הָאָב וְהַבֵּן הוֹצִיאוּ נִשְׁמָתָם חֲבוּקִים בְּתוֹךְ הַסּוּפָה. וְדָא בִּיקֶשׁ אֶתְדֵּי לְהַצִּיל אֶת הַשְּׂנִי וְעַל שְׁנֵיהֶם קָם הַגֵּל וְשָׁטָם; וּמַעַל לְכָל זֶה מְרַחֶפֶת מוֹסִיקַת־תְּנַחֲמוּמִים הַנִּישָׂאֵת מִהַקְצוּדָה הַיְשָׁנָה, הַנִּישָׂאֵת מִהַנְּמָר, מִהַעֲנִיּוֹת, מֵאִיּוֹת מְקוּם רְחוֹק וּבְלִית־מוֹגֵר. אוֹתָהּ מוֹסִיקָה הָאוֹמְרָת: נְעִים לְמוֹת בְּיָם ...

יורקה אמרו: ים הפנות

י. ג. / מדוע מעדיף הימאי הישראלי אגנת-משא על אגנת-נוסעים?

של הימאים בנמלים זרים, אינו מספיק, לדבריהם, בשום פנים.

השרות באניות-משא המפליגות לצפון-מערב אירופה, הוא המקובל ביותר בעיני הימאים. נסיעה לאורך קו זה נותנת לעובד את האפשרות לבלות זמנו בכמה נמלים. אניה שוהה בים לא יותר מ־12 יום, והוא הפשי לבלות בדרכו באחד מנמלי אנגליה, הולאנד ולפעמים בדנמרק ובגרמניה. מהיר המצרכים והוצאות הבילוי במקומות אלה זולים הם באופן יחסי.

צבור ימאים חדש זה רגיש הוא. עדיין אין בו מקשיחותו של הימאי המקצועי. זהו צבור, שיצר הנדודים מפותח בו, אך יש לו עדיין משיכה גדולה יותר לגמל הזר מאשר לים.

אבל מתוך קהל רב זה של יורדי ים מתחילה, צומחת ועולה דמותו של הימאי הישראלי, שכושר עבודתו ואהבתו לים ול־מרחקים אינם גופלים מאלה של הימאי הזר, בעל המסורת של מאות שנים, והוא פותח פרק חדש בתולדות דור יורדי ים, שהים אינו רק אמצעי פרנסה לו אלא תוכן ויעוד לחייו.

המשא מרגיש הספן את עצמו חפשי יותר לנפשו. האניה שייכת לו במידה מסוימת. היא משמשת לו בית. רשאי הוא להתהלך ללא מעצור כמעט, לארכה ולרחבה. לא כן באניות הנוסעים, המהלכות בקווים הקצריים. הצפיפות בהן גדולה, השטח המוקצה לעובד — מוגבל, המגע עם הנוסעים מותר רק לקצינים והנסיעה היא ללא הפסקה. העלאת נוסעים והורדתם וחזרו חלילה, על פי רוב נוטים בעלי משפחות לעלות לאניות הנוסעים. השרות בקו קצר מאפשר להם לבקר בביתם לעתים יותר קרובות.

פתיחת קו ישראל-אמריקה, הקו הארוך ביותר של הספנות הישראלית, עוררה בש־עתה התלהבות בין הימאים, שהשתוקקו זה כבר לצאת ל"מרחב", במיוחד פנו לקו החדש צעירים, שמאסו באניות הנוסעים. חלק גדול מן הימאים מצא את סיפוקו בקו החדש, אם כי יש לציין, שהפלגה במשך 22 יום באוקינוס האטלאנטי בתנאי עבודה קשים, אינה מן הדברים הנוחים, ושכר 50 דולר למשך 3 שבועות ומעלה, זמן שהותם

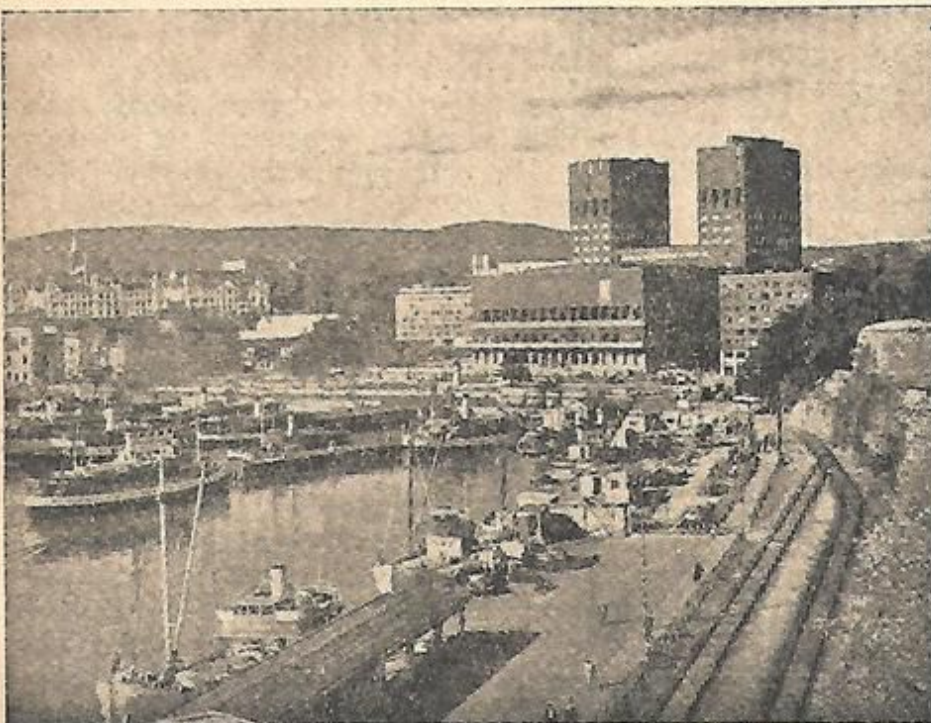
עם סיום המלחמה הצליח הישראלי לגבש סביבו גרעין בריא ששקד על התפתחותו, ותוך שאיפה להשתלמות הגיע לרמה מקצועית מעולה. חידוש קווי האניות של החברות הזרות, ובמיוחד ההתחרות שקמה לצי הישראלי מצד אניות הנוסעים האיטלי-קיות, הצריכה שיפורים לא-פוסקים בש־רות. לעומת דרישותיהם הצנועות של העור לים (שהוסעו בכספי הגיונט) הצריכו התירורים, שבחרו לנסוע באניה ישראלית, העלאת רמת השרותים והתאמתם לאלו, הנהוגים בקווים המתחרים. במשך תקופה קצרה באופן יחסי, גדלו ונתארכו קווי הספנות הישראלית. לעומת קו יחיד חיפה — מארסייל, שפתחה בו "קדמה" לפני 4 שנים, מהלכות כיום 19 אניות תחת הדגל הישראלי — בנמלי הים התיכון, הים הצפוני, הבאלטי והאוקינוס האטלאנטי.

בריחה מוענף המשק

מארבעת ענפי הספנות העיקריים — הסיפון, המכונות, האלחוט והמשק — הארזן נחשב כענף פחות-המעלה ביותר, ומורגשת נדידה לא-פוסקת ממקצוע זה לענפי ימאות אחרים. את ההסבר לכך יש למצוא קודם כל בקשיי העבודה המיוחדים, הכרוכים בתפקידו של איש המשק. נוסף לעמלם המתיש-כוח במשך הנסיעה, מוטל על אנשי המשק בהגיעם לגמל, לנקות את האניה, להכינה לרשותם של הנוסעים, לבר של את הארוחות, להגישן לאנשי המשמר רות, ועוד עשרות תפקידים קטנים מנקודת ראותו של הימאי, אך חיוניים ביותר. עובד המשק הוא, בדרך כלל, האיש הטרוד ביותר באניה. מקום שיכונו ומשכורתו הם כרגיל הגרועים ביותר. קשים במיוחד הם תנאי עבודתו של איש המשק באניה ישראלית. בעוד שבאניות בריטיות מחליפים את עובדי המשק, אחת לששה חדשים, ובצרפתיות סוגרים את רוב מחלקות המרשק בזמן עגינתה של האניה בנמל, הרי באניות ישראליות ממשיכים עובדי המשק בתפקידם ללא הפוגה. נוסף לכך יש יחס של ביטול לעובדים בענף זה. הנובע בדרך כלל מן העובדה, שרבים מן הקצינים והימאים הוותיקים בצי שלנו, רכשו את נסיונם בצי הבריטי, במקום שאין רואים את עובדי המשק כימאים.

קוים קצרים וארוכים

בדרך כלל יעדיף הימאי הישראלי, אם נתתן הברירה בידו, את השרות באנית משא על השרות באנית-נוסעים. באנית



עירית אוסלו (בירת נורבגיה) שוכנת מול פיורד נהדר



לִקְרַח אֲרֻצוֹת חַוָּה

הצ'י ללא קָסִים בְּיָם הַתִּיכוֹן

השייטת ה־6 האמריקאית בים התיכון היא הכוח הימי החזק ביותר בחלק זה של העולם. היא מורכבת מ־70 אניות מלחמה מכל הסוגים ועולה בכוחה על כל ציי הים התיכון יחדיו, ובכלל זה הצי הבריטי, הצרפתי, האיטלקי, היווני, התורכי והספרדי.

„ארמדה“ אמריקאית זו היא הגדולה ביותר שפעלה אי־פעם במימי הים התיכון. היא עורכת באופן מתמיד סיורים באזור, מבקרת בזה אחר זה בנמלים השונים, ומגיפה את דגל הכוכבים והפסים בכל מקום ומקום.

אחד הגורמים שהשייטת נתונה בתנועה מתמדת הוא זה, שהיא פועלת ללא בסיס. הבסיס הקרוב ביותר של השׁיטת ה־6 במולדת הוא בנורפולק, וירגיניה, ועל כן יש לראות בה את הצ'י הקדומני ביותר בעולם כולו.

קרובה יותר לברה״מ

ברם, השייטת ה־6 קרובה יותר ללנינגראד מאשר לנורפולק, ועל ידי נסיעה במהירות מלאה במשך יומיים בלבד מסוגלות אניות המלחמה האמריקאיות להגיע לסבסטופול, בסיס הצי הסובייטי בים השחור; בעוד שדרך של שבועיים ימים מפרידה בינו לבין בסיסן שבנורפולק. בגלל סיבות מְרֻבּוֹת, פוליטיות בעיקר, פועלת השייטת ללא בסיס קבוע: הפיקוד הימי של ארצות הברית מעונין לשמור על נייחותה הטאקטית ועל עצמאותה של השייטת ה־6.

צי בעל אספקה עצמית

כתוצאה ממצב זה התפתחה השייטת ה־6 לכוח עצמאי, הנושא את כל האספקה הדרושה לו על סיפונן של אניות ה־”רכבת הימית“ הגדולות. נוכח המחלוקת שנתעוררה בשאלת הפיקוד הימי באזור הים התיכון ראוי לציין, כי אפילו וו. צ'רצ'יל, שעמד המיד בתוקף על עקרון העליונות הבריטי, טית, דרש הפעם למנות אדמיראל אמריקאי כמפקד הים התיכון. הסבה לכך פשוטה: צ'רצ'יל שהוא מומחה ימי מובהק, יודע יפה, כי אף במקרה שבריטניה תרכז את כל כוחותיה הימיים בים התיכון, לא יהיה בידה להתחרות בכוחות הצי האמריקאי הפועלים באזור זה. הבריטים, אשר ראו עצמם במשך מאות בשנים אדוני הים התיכון, רואים עתה במורת־רוח את כניסתה של השייטת האמריקאית לים התיכון. בעזרת 500 מטוסים חדישים ביותר, החונים על

סיפונן של 4 נושאות־מטוסים כבדות, יכולה השייטת להגן חית גם מהלומה אווירית מכרעת על כל מטרה באזור.

הכוח האווירי הזה מסתייע במטוסי־צי שבסיסיהם ביב־שה. הכוח המסייע כולל מספר אסדרונים של מפציצים ימיים כבדים, היכולים לשאת פצצה אטומית, 300 מטוסים נוספים להובלה ולאספקה רפואית, וכן מטוסי־עזר והלי־קופטרים. שלש מבין ארבע נושאות־המטוסים — „מידוויי“, „קורל סי“, ו„פרנקלין ד. רוזוולט“ — הן בעלות נפח של 45.000 טונות. אלו הן נושאות־המטוסים הגדולות והכבדות ביותר בעולם כולו, ולהן כוח מסייע הכולל 4 צלבניות כבדות ו־30 משחיתות, וכן צוללות, שולות־מוקשים ואניות להובלת צבא, הנושאות את הדיביזיה הימית ה־2 ואת הטנקים והתותחים המשמשים לה נשק מסייע.

החטיבה המאומנת ביותר

הואיל ואניות אלו עורכות בתמידות סיורים, תמרונים ותרגילים, הרי שצוות עובדיהן היא החטיבה המאומנת ביותר בצי ארצות־הברית. אניות המלחמה של השייטת הזאת הן החדישות ביותר בעולם. כל היחידות הכבדות, הבינוניות והקלות, ניבנו לפני זמן לא רב; השייטת ה־6 היא, לכן, חזקה וחדשה יותר גם מן השייטת ה־7 של ארצות הברית, העוסקת בשרות קרבי פעיל בקרבת חופי־קוריאה.

אניות המלחמה האמריקאיות בים התיכון מביאות ברכה רבה לבתי המרוח ולבתי השעשועים בנמלים, מויל־פראנש־סיר־מאר (בריביירה הצרפתית) ועד איסטנבול־גאלאטה (בתורכיה האירופית). השייטת ה־6 תקבל תגבורת וכוח־תיה יוכפלו.

צוללות מוקעות בְּכֹחַ הָאָטוֹם וְהַשָּׂמֶל

בדיוק לפני מאה שנה, כשפנה המומחה הבאוארי לתותחנות וילהלם בואר למיניסטריון הצי הבריטי בהצעת תכנית של „אניה משונה מתחת למים, דחה המיניסטריון את ההצעה כמו שדחיה פרוסיה ואוסטריה, מפני שזהו „נשק נתעב“. לאחר חמשים שנה הקים הצי הבריטי שרות צוללות וכיום עומדת אנגליה להקים את צי הצוללות המגוון והאדיר שבעולם, המצוייד בכח אטומי.

הצוללות הראשונות נבנו בשביל אנגליה לפני חמשים שנה על ידי חברת המספנות אמריקה־הולאנד במחיר 35 אלף ל״ש כל אחת. עכשיו מודיע סיר ג'וזף קוקרופט, מנהל תחנת המחקר האטומי בהארול, שאנגליה ואמריקה מטפלות כעת בתכנית צוללת אטומית ויש להניח, כי בשנת 1953 תורד המימה הצוללת האטומית הראשונה. צוללות כאלה יהפכו את המלחמה בים הפיכה גמורה, כי הצוללת תוכל לשוט כמעט בלי שתהיה זקוקה למלאי דלק, שכן טונה אחת של אוראניום 235 משחררת כח של שלשה מיליון טונות פחם.

על ידי כך מתיקר, כמובן, גם ייצור הצוללות. שוב אי אפשר יהיה לבנות צוללת באותו סכום קטן, גם לא לאחר התחשבות בירידת ערך הכסף. ההוצאות הבינוניות של בניית צוללת היא מיליון ל״ש, והנשק האטומי לצוללת יעלה פי ארבעה עשר מסכום זה.

כבר עכשיו לפני ייצור הצוללת האטומית, יש לה לאנגליה צוללת מהירה ביותר המסוגלת לשהות מתחת למים זמן רב.

מתכנני הצי הבריטים עומדים להקים אף הם צוללת בעלת היקף־שייט עולמי ומהירות העולה על כל מה שקיים עד היום.

מיניסטריון הצי כבר עשה ניסויים בצוללת מונעת בכח השמל וכן בצוללת הנהוגה בכח מימן, שבפיתוחה צועדת אנגליה בראש יתר המדינות. צוללת המימן יכולה לשוט מתחת למים במהירות של 25 קשר, בעוד שהמספר הגדול של צוללות שישנן למעצמה אחרת — 280 — אין להן אלא מהירות של 10 קשרים מתחת למים.

מטרת המחקר החדש של הצי, שהוקצבו לו 72,930,000 ל"ש היא להגיע לידי כח צוללות בריטי שאין כמוהו לשום מעצמה, שיוכל גם ללוות אניות סוחר וגם להלחם מתחת למים נגד צי אויב. זה יהיה הצי הגדול בעולם מתחת למים.

בְּחֵרִין — אֵי הַנֶּפֶס

במפרץ הפרסי נמצא גם האי העשיר ביותר בנפט בכל המזרח התיכון — אי בחריין.

91,000 תושבי בחריין, המהלכים ממש על אגם תת־קרקעי של נפט, חיים חיי עושר. אניות מפרש מהודו מביאות לשוקי בחריין מכל טוב — פירות, ירקות ודגים. על אי־הנפט הכל אמריקאני, החל מכלי־הגילוח וכלה במכונית המפוארת; כי האי הוא למעשה סניף של חברת "סטאנדרד אויל" הקאליפורנית.

שליט האי הוא הוד מעלתו השייך סוליימן בן אחמד חאליפה, שהכנסותיו השנתיות נעות בין 7 ל־8 מיליון דולר. הנפט אינו מקור יחידי להכנסותיו של השייך — דמי המכס מהווים קרוב למחצית ההכנסות. לשייך תכניות גדולות. הוא רוצה לבנות נמל גדול שיאפשר את כניסתן של אניות גדולות, ויגביר את הסחר הימי ואת הכנסותיו מהמכס.

שייך סוליימן חדור רעיונות מודרניים, אבל אורח חייו הוא מזרחי בהחלט. הוא גאה ביותר על שפמו וקנו בנוסח ערב. באזורו תקועה חרב דמשקאית קצרה שנרתקה מצופה זהב.

בגלל קומתו הנמוכה נראה השייך רחב גרם ביותר, כשהוא עטוף בבורגוס הלבן שמתוך שרוליו הקצרים מבצבצות רקמות זהב על כותונת המשי הלבנה.

שייך סוליימן נוהג להשקים קום לפני עלות השחר לתפילת הבוקר. הוא סועד בנוסח ערב, בהסבו על כרים ויוצא לציד עם הבז (ציפור טורפת ממשפחת הנץ).

האי בחריין, הנתון מבחינה כלכלית בידי האמריקאים ומבחינה אדמיניסטרטיבית בידי שייך סוליימן, כפוף מנקודת מבט פוליטית להשפעה בריטית. בריטניה נאחזה באי לפני כתשעים שנה, במטרה להתגבר על שודדי הים שסיכנו את התחבורה הבריטית להודו. מאז נמצא באי, לצדו של השייך השליט, "יועץ מיוחד" בריטי.

מכאן, מבאחריין, מנהלת בריטניה את המשא ומתן המסובך שלה עם השייכים של כווית וקאטאר, "חוף הפיראטים" של ערב. שבעה שייכים רבים בינם לבין עצמם בגלל כמה רצועות חול שלפעמים אינן עולות באורכן על המישים מטרים. אך חשיבותן נובעת ממציאות הנזול היקר.

אולם הסכנה העיקרית נשקפת לשייכים ממרכז ערב, מן המלך עבדול עזיז אבן־סעוד, שליט סעודיה, השואף להרחיב את ריבונותו המדינית והכלכלית עד למפרץ הפרסי.

הכנסותיו של הצי המסחרי הנורבגי

לפי הודעותיו של מיניסטר המסחר הנורבגי בפרלמנט, מגיעות הכנסותיו של הצי המסחרי הנורבגי ל־5,5 מיליון ל"ש (לעומת 3 מיליון ב־1948). על יסוד חוזה למתן הלואה שנעשה עם בריטניה הגדולה, וחוזים אחרים שנעשו עם שבדיה, נמסרו הזמנות שונות למספנות בשתי מדינות אלו.

נמלי אינדונזיה מלאים יתר על המידה

נמלי אינדונזיה עמוסים סחורות במידה כה גדושה, הגורמת למצב של תוהו ובוהו. ליבואנים ניתנה הוראה להוציא את סחורת תיהם מהמחסנים ככל המוקדם וגם ניתנו להם הקלות בתשלום המ"כס.

אינדזכס מחירי ההובלה הדניים

אינדזכס מחירי ההובלה הדניים, המחושב על בסיס של ינואר — מארס 1949 = 100, עלה במידה ניכרת מפברואר עד מאי 1951: מ־159 נקודות ל־169 (לעומת 98 נקודות במארס בשתי השנים הקודמות, עליה של יותר מ־70%).

...אנשי החוף אין להם בְּחֵיָהֶם אֶלָּא דָּרָךְ
אחת: דָּרָךְ הַיָּם. וְהַרְי הַיָּם הוֹלְכִים בְּדָרָךְ זֶה, בְּיַן
שֶׁפֶךְ נִגְזָר עֲלֵיהֶם. הַיָּם הוּא פֶּטְרוֹלֶנֶם. הַיָּם הוּא מְקוֹר
כָּל הַשְּׂמָחָה וְכָל הַעֲצָבוֹת, כִּי הַיָּם הוּא תַעֲלוּמָה שְׂאִינָה
נְהִירָה אֶפְּיֵלו לְיִוְרְדֵיִם וְזִקְנִים...

וכי יש לאל ידו של אדם לפענח את תעלומת
הַיָּם, שֶׁהוּא מְקוֹר הַמוֹסִיקָה, מְקוֹר הַטְּהֵבָה וּמְקוֹר הַמְּנוֹת?
וכי לא על פְּנֵי הַיָּם יָפֶה הַיָּרֵחַ בְּיִתְרָה? הַיָּם הוּא
הַפְּכָפֶךְ; לְאַף אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי הַחֹף אֵין הַיָּרֵחַ הַמוֹצֵק
שֶׁל אֲנָשֵׁי הַיָּבֵשָׁה. לְכָל אֶחָד מֵהֶם יֵשׁ מִשְׁהוּ בְּתַתִּית
הַיָּם: בּוֹ, אַח, סְפִינָה שְׂנֵת־הַפֶּכֶה וְיִרְדָּה מְצוּלוֹת, מְפָרֵשׁ
שְׂסוּפָה תְּלֻשָׁתוֹ. אֵךְ לְעוֹמֵת זֶה, מִי מֵהֶם אֵינּוּ יוֹדֵעַ
לְאַהֲבֵם בְּקִיעַרְת לֵב וּבְנוֹעֵם? כִּי כָּל פֶּעַם שֶׁהֶם אוֹתְבִים
וְשָׂרִים, הַרְי יִתְכַן שְׂוֹהֵי הַפֶּעַם הַטְּהֵבָה. שְׂעָה שֶׁהֶם
נִפְרָדִים מִנְּשׂוֹתֵיהֶם, אֵין הֶם מְנַשְׂקִים אוֹתָם נְשִׁיקוֹת
חֲטוּפוֹת כְּדָרָךְ שְׂנוֹהֵגִים הַגְּבָרִים שֶׁעַל הַיָּבֵשָׁה הַהוֹלְכִים
לְמֵלְאֲכֵתָם. הֶם מְאַרְיִכִים בְּפֶרְפוֹת־הַפְּרִידָה, מְנַפְנְפִים
אֲרָכוֹת בְּנוֹרוֹתֵיהֶם בְּדוּמָה לְאָדָם הַקוֹרָא לְעִזְרָה.

יִוְרְדֵיִם אֶמְרוּ: יָם הַמְּנוֹת



בספרות ואמנות

האפוס הימי של ברזיל (1)

מה יודעים אנו, למעשה, על בראזיל זולת העובדה, כי שטחה קרוב לשטח אירופה, כי מספר תושביה עולה לששים מיליון וכי בירתה היא ריו-די-ז'אנירו?

מה יודעים אנו על חייהם של אותם ששים מיליונות בני-האדם, המהווים ערב-רב של אינדיאנים, כושים, צאצאי-פורטוגזים ובני תערובת למחצה, לשליש ולרביע? יודעים אנו כי מרבית שטח בראזיל מכוסה יערות-עד, דרכם מפלס את נתיבו הגדול בנהרות תבל, הוא נהר אמאזונה; אך מה ידוע לנו על האנשים החיים בשוליו של ג'ונגל טרופי זה, על תרבותם, זולת העובדה כי שפתם היא פורטוגזית? מה אנו יודעים על מצבם הכלכלי, על חייהם והווייתם של תושבי אותה ארץ בה מהפכות והפיכות הן מעשים שבכל יום?

אין אמאדו פונה לאותם מקומות, שהוליבור הרעשנית העלתה על בדיה: צעיף החלומות והמאיה של המאה העשרים; אין הוא מתאר בשלל צבעי טכניקולור את בתי הקאזינו המפוארים שבריו-די-ז'אנירו, אף לא את הקוביסטוסים היושבים בהם והקונים ומפסידים את עולמם בשעה אחת; אין הוא נזקק לתיאורי צילום מתוקים של צוק „אצבע אלהים“ שבמפרץ נהר ז'אנירו, אף לא לפסל ישרש-האנדים הצופה ממרומים על בירת אמריקה הלטינית. אמאדו עוזב מאחוריו שבלונות נבובות אלה וכל אותה תפארת מחוקה ומזויפת, הוא פונה אל בראזיל האמיתית, אל בראזיל של העם, הוא בוחר לו לרקע עלילתו עיר נמל פרובינציאלית טיפוסית, את באהיא-די-טודוס-אוססאנטוס, היינו באהיא-של-כל הקדושים.

„ים המוות“, שלא כשמו, הוא תיאורו של אותו ים, שנתן חיים, טעם והווייה לכל המיליונות של תושבי בראזיל האלמונים, שכה מעט אנו יודעים עליהם וכה הרבה היינו רוצים לשמוע ולקרוא אודותם. עיקרו של הספר הוא תיאור חייהם ואהבתם של גומא וליבייה, דרי באהיא-של-מטה, היא באהיא של רציפי הנמל, של ספני ספינות הסאביירה הקלילות.

ב.

הספר שלפנינו הוא אפוס חייה הנוכחיים של בראזיל, אפוס החצוב ממעמקיו של אותו ים מוות מופלא, שהפך אלוה במושגיהם של השוכנים ליד חופיו. הספר אף נכתב במכוון בצורה זו: כל אחד ואחד מפרקיו מהווה מסכת מושלמת כשלעצמה, שתחילתה וסופה בה-בעצמה, אך המשתלבת יפה בתוך המסגרת האפית הכוללת. אולי לא מקרה הוא, כי הספר מחולק לשני חלקים ובכל חלק י"ב פרקים (הקרויים „ספרים“). עצמאותן הגמורה של היחידות הקטנות מביאה בהכרח לידי אותן תורות מרובות על מקרים שאירעו, שהיא כה טיפוסית לאפוס מעולה. אף הישנותם המתמדת של שמות-תואר קבועים לכל אחד ואחד מן הגיבורים

(1) „ים המוות“, ד. אַמְדו, ספרית הפועלים, 1951.

הקפיטן / וולט והיטמן

הו קפיטן. הקפיטן! מסע-אימינו תם, כל פגע הספינה צלחה, הפָּרס גם הוא שלם. העם צוהר, פעמון צלצל וְנִמְלֵל קרוב, את הספינה הנוצרה כל צין תצקב.

אך הו לָּבִי, לָּבִי.
טפות של דָּם שותת.
על הספון, הקפיטן
נח בו, קר וְנִמְת.

הו קפיטן, הקפיטן! נָא קום וְנִמְלֵל.
קום! לָּךְ הִנֵּה הַגָּם, הַקָּרוֹ תִתְרַוֵּנוּ,
לְמַעַן אֶתְרוּ וְרִים, מְלֵא אָדָם הַחוּף,
לָּךְ יָפְנוּ פְּנֵי לְהִבִּים, הַמּוֹן גּוֹעֵשׁ יְקָטֵף.

קפיטן, אָב יָקָר.
זרועי לָּךְ אוֹשֵׁט.
הו רק סיוט כִּי עַל סָפוֹן
נִחַתָּ, קָר וְנִמְת.

הקפיטן אינו משיב, חִנּוּר פִּיו וְדוֹמֵם.
אָבִי לֹא עוֹד יְחוּשׁ זְרוּעֵי, דָּפְקוּ אֵינּוּ הוֹלֵם
עוֹנֵגֵת בְּטַח הַסְּפִינָה, נְסִיעָתָה שְׁלֵמָה,
תְּצַתָּה יָמִים בְּמַסַּע-אֵימִים וְנִצְחוֹנָה עֲפָה.

הִמּוֹ חֲפִים, פְּעַמּוֹן צִלְצֵל!
אָנִי אָבִל שׁוֹטֵט
עַל הַסָּפוֹן, הַקְּפִיטָן.
נח בו, קָר וְנִמְת.

עברית: א. ס.

הראשיים, היא מתכונותיו האופייניות של האפוס. לכך יש להוסיף את העובדה, כי כדרך האפוס הקלאסי, פותח אף „ים המוות“ בנקודה מסוימת, ממנה רואה הצבור חלק מאירועיו הקודמים תוך חזרה ריטורוספקטית. לזה נוכל להוסיף את תפקידו הגדול של הים בספר זה, האופייני אף הוא לאודיסיאה, לאיניאס ולשירת הניבלונגים (במקרה האחרון אין זה הים, אלא נהר הריין). המחבר משתדל להעמיד אותנו על היסודות המקוריים, העממיים, על הפרימיטיבי שלא נתקפה עדיין ע"י התרבות השטחית שהיא נחלת אדוניה של בראזיל.



פנת המד באמסטרדם — ונציה של הצפון

לא ישו של אותם ספני סאביירות אמיצים שבבאהייה הוא אלוהיהם, אלא הים; ולא הים בעלמא, אלא אלת-הים, היא יימאנז'ה בעלת חמשת השמות. מלכת הים היא, אם כל חי, שאינה משועבדת לחומר, לצורה. הילכך יכולה יימאנז'ה זו להיות בהעלם אחד אמו ורעייתו של כל ספן וספן, יכולה היא להימצא במקומות שונים בעת ובעונה אחת, ולהיקרא דונה ז'נאינה או אינאי או הנסיכה איוקה, ואין כל רע בכך שיוצמד לה אף השם מאריה, למען שכך את רוגזה של הכנסייה.

אמאדו הופך את יימאנז'ה לסוד ומפתח לחייהם של שוכני חוף ים-המוות. עליה נסבות כל אגדותיהם של יורדי הים הוותיקים, בה כל הגיניהם, לה הם מגישים את דורונותיהם ואת כעסה הם משככים בסתר על ידי קרבן-אדם של בתולות טובות-מראה. לגביהם היא אמו-הוררתו ורעייתו-פילגשו של כל יונד ים. היא ילדתו, היא ייחמתו ואף עתידה לקחתו, בבוא יומו, לאהובה. מוטיב אדיפוסי זה, המצוי בתודעת הבראשית של העם, מצביע אף הוא על שורשיותה של האפופיה שלפנינו. ושעה שפרנציסקו הזקן ואנסלמו הכושי מספרים לנו על אורונגא, בנה של יימאנז'ה מאגאנז'ו (הוא אל היבשה שאנס את אמו אשר שדיה נתבקעו שעה שנסה מפניו, וכך הגיחו מקרבה המים והאוקיינוסים, ומבטנה, שהופרתה על ידי בנה, יצאו האוריקסאס האימתניים, אלה הממונים על הברקים, על הסופות ועל הרעמים) — אותה שעה עולים באזנינו בנות-היד של מיתוסיס בבליים, עבריים ויוניים קדומים ואנו נוכחים שנית בעובדה, שלפנינו יצירה לאומית ממדרגה ראשונה.

ג.

ב.ים המוות" יצר אמאדו את המיתוס והאפוס של עם בראזיל; לא נפריו אם נאמר כי במידה שהומירוס יצר את אלי יוון מתודעת-העם, כך נתן אף אמאדו לעמו את אלוהיו, אם כי בניסוח אחר, מודרני.

דומה שרק אם נחזור למעלה ממאה שנה נוכל למצוא ספר, השווה בערכו ל"ים-המוות" מבחינת התודעה הלאומית-עממית שהוא מעלה: כוונתי ל"טיל אולנשפיגל", בו תיאר שארל דה קוסטר את דמותו הגיאונה של העם הפלאנדרי. ספרו של ז'ורז'ה אמאדו מתקרב בהחלט לשיעור קומה זה.

כדרך כל אפוס, מסתיים אף "ים המוות" באותו מומנט נצחי של האדם הקטן, שאינו יכול לצאת מן התהום שנקבע לו בגזרת האלים, או, בתרגום מודרני יותר, בעקב נסיבות החברה. כאודי סאוס שנאלץ לשוב בסופו של דבר לאיתאקה; כאיניאס, שהגיע לבסוף ללאטיוס, — כן הגיע אף גומא אל קרקעיתו של אותו ים, מקום שם היכתה לו יימאנז'ה, אמראשתור-אלוהיה, להוליכו אל הארצות הלא-נודעות בהן היא מושלת בכיפה. ודונה דולציניה, המורה בעלת האידיאלים, שירדה אל העם כדי להנכו ותמחה על מקור חיותו הנעלם, מגלה את סוד חייו, שעה שמופיעה לעיניה יימאנז'ה בכבודה ובעצמה בדמותה של ליביה, אשת-העם הברא-זיליאנית ורעייתו של גומא. ואז מגלה היא, היכן נעוץ מקור חיותו של העם, של כל עם: בלב אותם ספנים אמיצים של היימאנז'ה אנשי הסאביירות הקלילות, העתידים ליהפך בבוא היום לגיבוריה הנאבלים של ארץ טרופיט ז'ה, היא בראזיל.



כפר דייגים כושים באפריקה.

„שקמה עתיקה“ — חיי ג'ון ג'רויס, הרוזן מסט. וינסנט. מאת אדמירל סיר ויליאם ג'יימס. הוצאת ג'ון ושות', לונדון.

החוף. כאשר שמע על כך ג'רויס דרש לשחרר את העבדים, ולהתנצל על „השערוריה שנעשתה בקרב האומה הברייתית“. שתי דרישותיו נתמלאו.

המקרה השני אירע בשעת התכונה לקראת הקרב של סט. וינסנט. ג'רויס, עם 15 אניות, עסק בחיפושים אחרי הצי הספרדי, ולכשנתגלה, הודיע קברניט הצי כי בקו האופק נראו 8 ספינות. „טוב מאד, אדוני“ — היתה התשובה. לאחר מכן הודיעו על 20 אניות, אחרי כן על 25, ולבסוף על 27. „גם אם תהיינה 50 ספינות, אבקיע לי דרך ביניהן“ — הודיע האדמירל.

בהיות הפיקוד הימי בידו אירעה התמרדות בצי המלכותי, וגם בהודמנות זו ידע ג'רויס את אשר לפניו. המשימה מעת שהנהיג, שהיתה קפדנית ואנושית כאחד, בלמה את המתפרעים, ועודדה את היסודות הנאמנים. על אף חוסר הגמישות שלו בעניני משמעת, היה מסוגל להיטיב לאנשיו והיה ידיד טוב לבעלי הדרגות הנמוכות.

הספר נוח לקריאה מתחילתו ועד סופו לא רק בגלל הענין שהוא מעורר מבחינה היסטורית, אלא גם משום שזוהי ביאוגרפיה מצוינת של אחד מגדולי הימאים.

אדמירל סיר ויליאם ג'יימס כבר נתן לנו בעבר ביאור גרפיה מאלפת ורבת ענין על חיי ג'רויס ופעלו, בספרו „יד זכרון לדורות“. עתה הוא מביא לפנינו ספר על אדמירל בריטי אחר, שהיה מבחינות רבות גדול מג'רויס; הערכה זו אינה משל חוקר היסטורי, אלא של ג'רויס עצמו. במכתבו לג'ון ג'רויס, הרוזן מסט. וינסנט, כותב ג'רויס: „כפי שמצאנו אותך מאו, אנו צופים אליך גם עתה, אבינו, אשר תחת הנהגתך האבהית הגענו לגדולה“. יהא זה אי-צדק כלפי ג'רויס, אם נניח שדברים אלה לא נאמרו בכנות.

שנים מתוך עשרות המאורעות המסופרים בספר, יש בהם כדי לגלות את שעור קומתו של יורדים מצויין זה. כאשר עגנה אניות בגוואה, נמלטו שני עבדים, אשר מצאו מקלט באחת הסירות מאניות של ג'רויס. בהתעטפם בדגל הלבן הכריזו השנים, כי מעתה ואילך אנשים חפשיים הם. אולם אדונייהם חשבו אחרת, וסחבו אותם בכוח חזרה אל



המסדר הצבאי של מלחי אניות חיל-הים הישראלי בהיפה

הצי שבר לבמות

שליח „הארץ“ בארה"ב כותב:

שגם הם השאירו את לבם או לפחות חלק מלבם באמריקה, ולא רק בנמלי החוף המזרחי בהם בקרו. סמל אחד אמר, שלבו נשאר בלוסיאנג'לס שעל החוף המערבי, שמה הוטס להופעה בשביל אנרות המלווה הישראלי. — „שלוש בקשות רשמיות לנשואין הוגשו לי“ — אמר מפקד השייטת אראל. — „ואין ספק, שרבות יתרו היו מוגשות, אלמלא עשינו הכל כדי למנוע מהבחורים. את ההתקשרויות כאן“.

העתונות היהודית והכללית באמריקה הבלויה את התמונה של קבוצת בחורות מתיפחות ליד שער הברזל של המעגן. שעה שאניות-המלחמה הישראליות „משגב“ ו„הגנה“ התכוננו להפליג חזרה למולדת. אכן, כמה וכמה לבבות שבורים נשארו פה עם צאת המלחים הצעירים מישראל, וזכר לרושם שעשו על בנות ישראל באמריקה. כמה מהבחורים הודו בפני העתונאים,

בלדה על הספינות הנמזות

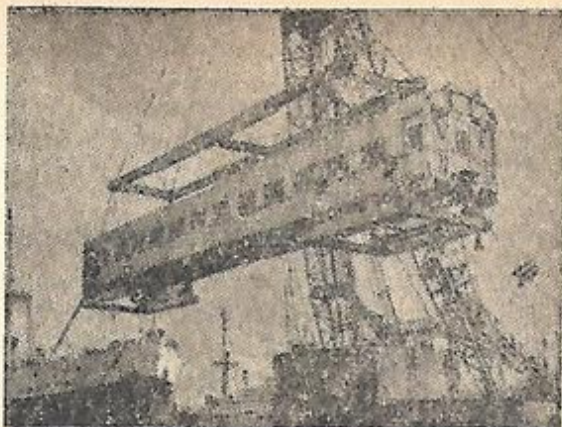
עוגנות אניות בלי סוף — וספינות תהרהרנה שותקות,
 ואין מןרשן מני חוף. לכוכב הראשון מחכות.
 איו בא לכדגן ולחקר. חלומות זוהרים בשחקים.
 איו שם על דרךן מעצור... וגלים נוהרים ושותקים...

גלים נוהרים, שוקקים, נמוגים האדים לאטם.
 לוטפים שוליהן ונושקים, אד ואד יפרד מן הים,
 ומצל, שמי הדפסה, מצהיב, מאפיר וחומק...
 ארבות נתפסות לתנומה. רק הים בתכלתו מתעמק.

הים כה קריר ושלו, עתה לא יחלם על נדוד,
 גם שמש שוקעה טובת-לב — ולא שצף סופות יחמד.
 כנשיקות של אם אוקהה, הוא רוקם לקפינות אגדה,
 ירנינו קרני זקבה. בנבכי תהומות יסודה.

הנה מתלקס הים, וספינות שומעות תוף נוקן...
 בשלל שלקבות יאדם, ראשון-כוכבים בבר קרו.
 ותבר בנתי מסביב עוד מעט ומלאו מרחבים
 מיטיבה פניה קזיו. רבואות נצנוצי כוכבים!

עברית — יחיאל חגיו



מנופים צפים לטעינת משאות כבדים בנמל רוטרדם

...אני זקן... אני גמור... אכל
 אני לא רוצה שאפילו הכושים בנקל
 ילעגו לי... שגיידו: לאחר שלשים שנה
 זרק פרנציסקו הזקן את הספינה שלו
 על הסלעים... אפילו הדגים לא ירצו
 בי עוד...

זרנה אמיל: גם הסנח



לקראת עונת הקיץ.

תנובה

המכליר הראלי
 להספקת
 תוצרת חקלאית
 במדינה



בְּחֶבֶל הַיָּמִי לְיִשְׂרָאֵל

המסיבה החמש עשרה של המועדון הימי

היתה ב" 15.6.1951 בבית יורדיים.

מר לונץ, ממנהלי הבנק הלאומי לישראל בחיפה, הודה למפקד חיל הים עבור הרצאתו ואמר דבריה הערכה לצי המלחמה הישראלי.

במרכז החבל הימי לישראל

הועד הפועל של החי"ל שלח ברכה למר ש. טולקובסקי, ששימש יו"ר החבל הימי לישראל מיום הווסדו ועד להתמנותו קונסול כללי של ישראל בשווייץ, ועתה נתמנה שליח מיוחד וציר מוסמך של ישראל בשווייץ.

מדיוני הועד הפועל של החי"ל

בישיבת הועד הפועל של החי"ל מ-28.6.51 אושר תקציב ההכנסה וההוצאה ל-1951 בסך 200.000 ל"י. הוחלט על הנצחת זכרו של דוד רמז ז"ל ממניחי היסוד של החבל הימי לישראל, ע"י קביעת מלגה (סטיפנדיה) שנתית מטעם מרכז החי"ל לתלמיד ביה"ס הימי וע"י הוצאת חוברת שתכלול את דבריו של המנוח על עניני הים.

א ו ר ח ם

הרב ד"ר מ. ווילר, סגן יו"ר החי"ל ביוהנסבורג ומר מ. מלמוד, יו"ר החי"ל בארגנטינה בקרו בארץ. מר מלמוד סייר בלוית העו"ד מ. בדולה במחנה האימונים של החי"ל במכמורת. בלוית מרת טדליס סיירו האורחים במפעלי החי"ל בחיפה, שם נערכה להם קבלת פנים נאה בבית יורדי הים בראשותו של הד"ר מ. הינדס; כן נתקבלו בביתה של מרת רוז מלצר בהשתתפותם של ראשי החי"ל, קציני חיל הים וכו'.

פ ג י ש ך ת

נתקיימה פגישה בין מר א. פרי, יו"ר מועצת קרן גורמן בישראל לבין משלחת החי"ל בהרכב ה"ה: מ. בדולה, י. שריר וד"ר צ. ברנדר. נדונה השתתפותה של הקרן במפעלי החי"ל. מר י. שריר נפגש עם מר ח. יערי, מנהל מהלקת הספנות של משרד התחבורה בענין השתתפותו של המשרד במפעלי ההכשרה הימית של החי"ל.

באוגוסט המרכזי להדריכה ימית

ב-18 ביולי נפתח מחנה האימונים הארצי של החי"ל — מחזור א' — במושב הדייגים מכמורת ליד כפר ויתקין. המחנה מכונן לבחינות לדרגה ב' ומשתתפים בו 60 חניך מכל אגודות הנוער הימיות. מפקד המחנה אליעזר קליין. ב-8 לאוגוסט התקיים טקס חלוקת התעודות ומפקד הסיום.

ב-10 באוגוסט נפתח מחזור ב' של המחנה בהשתתפות 80 חניך.

ב-26 ביוני היתה מסיבה רבת משתתפים מטעם החי"ל והמחלקה לתרבות הגוף שליד משרד החנוך, לסיום מפעל השיט ב"יום העצמאות". ישבו ראש מר י. שריר מטעם החי"ל ומר ש. ארזי מטעם הועדה הארצית ליום העצמאות; מר ב. בג ניצח על המסיבה ועל חלוקת הפרסים.

ספרות ימית מקצועית

הופיעה החוברת, "ימאות למתחילים" לא. בר אורין, בהוצאת "אליצור" ובסיוע מוסד הרב קוק והחבל הימי לישראל.

פתח ד"ר מ. הינדס, יו"ר מועצת החי"ל ואלוף משנה מ. לימון הרצה על הנושא: חיל הים — התהוותו והתפתחותו.

הנואם הדגיש כי הוא שמח מאד להיות בבית יורדי ים וציין, כי שתוף-פעולה בין חיל הים והחבל הימי לישראל יביא ברכה.

את הדרך לצי המלחמתי פלסו ה"23" שלא הזרו מפעולתם, ה"פליים" שהתקיף והיבל בספינות הבריטיות ואניות-המעפילים אשר התגברו על ההסגר. ויש להוסיף את אלה ששרתו בצי הבריטי והאמריקאי והיוו את הגרעין לצי המלחמה.

הנסיון המוצלח של אניות ישראל במלחמת השחרור, יחד עם הגידול הביאו לידי גבוש חיל הים והתפתחותו אחרי גמר הקרבות. באניות של חיל הים יש צורך מחוץ לחיילים גם בעוד בעלי מקצועות הדרושים כדי להפעיל אניה. הקושי העיקרי בהכשרת האנשים המתאימים הוא — אין שנתיים מספיקות להכשרת איש חיל הים, וחוז מזה כל בעל מקצוע צריך גם השתלמות קרבית. לכן משתדל חיל הים, שלשורותיו יגיעו צעירים בעלי הכנה מוקדמת מתאימה, וחשיבות גדולה יש לנוער מהאגודות הימיות, לתלמידי בית הספר הימי והמקצועי, הגדנ"ע וכדומה.



"יום הים" תשי"א בקיפטאון

חיל הים עומד לפתוח בית ספר טכני ואקדמיה ימית; תקופת הלימודים תהיה שלש שנים, וביחד עם השרות הצבאי 5 שנים; החניך יוכל לרכוש מקצוע אזרחי וגם יביא תועלת למדינה, לחיל הים ולצבא בכלל.

חיל הים מקיים קורסים מיוחדים לאנשי מלואים, המוסרים מונמם להשתלמות נוספת ואהדים מהם נשארים בצבא הקבע. אשר לקשר בין חיל הים והצי המסחרי — הוקמה ועדה מיוחדת בהשתתפות משרד התחבורה ויתר הגורמים לשם פעולה משולבת.

הנואם עמד בסיום דבריו על ההתפתחות הגדולה של הצי שלנו, שמטרתו: שמירת השלום וכוננות לשעת הירום.

חנוכת הקריכה בעין חרוד

יום חנוכת בריכת השחיה בעין חרוד היה ליום חג למשק כנול. הבריכה היתה מקושטת בדגלים לאומיים ואדומים ובדגלי קוד. מסביב לשטח, לאור עשרות לפידים, ישבו כ-4000 איש מבני המקום ומחסיביה. זרקורים האירו את הבריכה. משמר כבוד של הנוער המדומי, כשרובים ולפידים בידיהם, עמדו ליד הבמה בשעת טכס הזכרת שמות הבנים, שנפלו בקרבות ושלוכרם נבנתה הבריכה. הטכס נפתח בדברי שפרוני, מנהל בית הספר. הוא הזכיר את הילדים היקרים שבטרם התבגרו, נתנו את הקרבן הגדול לתקומת המולדת. דברו הורים, נציגי סניף "הפועל", חברים ותיקים וב"כ מרכז "הפועל". אחרי הטכס התחילה התכנית. היא כללה הקראות, פרקים מוזיקליים, ריקודי עם, אקרובטיקה, קפיצות עזו לתוך מעגל האש והופעת פלוגה מחיל הים בשחיה שימושית.

למחרת נמשכה התכנית הספורטיבית: ילדי עין-חרוד הדיגמו את שחית הבכורה שלהם, ילדי בית-אלפא הראו את יכלתם והותיקים הציגו את מה שלמדו לפני עשרות בשנים: הח' גור-אריה ניצח בשחית הותיקים, בהדגו סגנון "רוסי" (ילדי המקום, שהסגנון ההדיש כבר ידוע להם, מכנים שחיה זו בשם "וולגה-וולגה"). חיל הים, נוסף על השחיה בעזרת סגפני

רים והדגמות אחרות, הציג גם שחיה ספורטיבית, בה השתתפו יצחק לגמן, דן קופר ליבצקי, ב. רוזנפלד ואחרים, ששמותיהם ידועים בעולם השחיה.

השחינים הטובים הפגינו סגנוני שהיה שונים, משחק כדור מים, תרגילי הצלה, וההסברה שניתנה ברמקול ע"י הח' מ. גלפז עוררה ענין רב בקהל, שבחלקו שמע לראשונה את סודות המקצוע השימושי והספורטיבי הזה.

נכס תרבותי וספורטיבי רב-ערך הוקם במרכזו של עמק יזרעאל.

"בריכת הבנים"

הועדה למפעלי תרבות וזכרון קבעה את שם הבריכה: "בריכת הבנים" — לזכר הבנים-החברים שנפלו במערכה על עצמאות ישראל.

ממדי הבריכה

הבריכה בנויה בצורת קמץ (+). אר"כ — 50 מטר ורוחבה (במקום הרחב ביותר) — $33\frac{1}{2}$ מטר. העומק — 1.1 מטר עד 3.5 מטר. שטחה הכללי 1100 מ"ר. כמות המים בבריכה מלאה — 2300 מ"ק. ישנם 9 מסלולים למתחרים. מצפון-מזרח — מד"גות כדי לרדת למים. בצדי הבריכה — 9 סולמות. ייבנו שלושה מגדלי-קפיצה. מסביב לבריכה מדרכת-אבן ברוחב של 2 מטר. הוקמו 2 מקלחות, חדרי-הלבשה ושי-רותים.

רבי-החובל חדר-ב

בסתיו 1931 הפלגנו ממל חיפה ששה חברים בהדרכתו של הח' חודורוב בספינת קיטור בת 150 טון, 80 כוה-סוס ופנינו אל מספנת יסמעאליה, ליד תעלת סואץ. המטרה היתה — לשנות ספינת דיג זו ולהכשירה להובלת משאות, אגב הנחת היסוד לקואופרטיב ימי ראשון. ביקשנו להקים קו ארץ-ישראל — מצרים, כי היו סיכויים רבים לקבל סחורה להובלה בדרך זו. כל אחד מאתנו קבל הלוואה בעזרתו של הח' ענבי (ז"ל) 25 לא"י.

הצטיידנו בדלק, במזון ובדגלי כל הארצות, חוץ מדגל ישראל... אחרי מכשולים רבים וקשיים שעשו לנו בנמל הצלחנו להפליג בדגל פנמה, בלב קשה נפרדנו מהארץ כשאורות הכרמל מברכים אותנו ב"צאתכם לשלום".

באנו למצרים דרך תעלת-סואץ והגענו למספנת יסמעאליה, מספנה של חברת תעלת סואץ. היחס היה אדיב, אך יחד עם זה היינו חשודים: יהודים מארץ-ישראל — וימאים?

לפי התכנית צריך היה תוך שבועיים להשלים את המלאכה. אולם בגלל קשיים טכניים ארכה העבודה למעלה מחודש. ומצבנו היה בכי רע. התקציב אול וסבלנו ממש רעב. אולם פקיד בחברת החשמל המצרית, בחור ירושלמי בשם רפאלי, עזר לנו הרבה, וכך הצלחנו להחזיק מעמד.

רבי-החובל חודורוב, שהיה חדור הרעיון של כיבוש הים בידי חלוצי ישראל (על כך חלם בילדותו ופירסם חוברת בשם "צופות יות ימית"), נתן לנו סעד רוחני.

לפני הפלגתנו ממצרים לארץ הוזמנו ע"י "מועדון הנוער הציוני" בפורט-סעיד. כתום פרשת הברכות קם הח' חדר-ב ונשא נאום ציוני נלהב, שעשה רושם חזק על הנוכחים.

דרך ארוכה וקשה עבר הח' חדר-ב מאז 1931 עד היום. אולם, עלה שלבים שלבים. השתתף בפעולות במלחמת ספרד, ובמלחמת העולם השנייה הצטיין בימיה הבריטית. בקום מדינתנו היה רבי-חובל של "גלילה" ועתה קיבל לפקודתו את האניה "אילת" הגדולה בצי המסחר שלנו.

דלפין בחוף בת ים

דלפין באורך של 9 מטרים שט בקרבת חוף בת-ים. המתרחצים ראו בבירור את סנפיריו של הדלפין שנע לאיטו לאורך החוף במרחק 80 מטרים מהיבשה. כמה מציינים יצאו בחסקות אל הים וניסו לצוד את הדלפין, אולם הוא פנה לעבר הים ונעלם במהירות רבה.



"אבקש אדוני להלביש אותה. אנו חוזרים הביתה"

„תחבורה“

אגודה חקלאית שתופית
של משקי העובדים להובלה בע"מ

■
משרדים ראשיים:

תל-אביב: רח' עקיבא איגר 7
טלפון 2709 - 5197

חיפה: רח' הנמל 53, טל. 2381
ירושלים: רח' סטורס 10, טל. 2990

■
סניפים בכל חלקי הארץ

אהרן רוזנפלד

סוכן אניות

עומד לשרות הקהל המסחרי
בכל עניני הובלה ימית

||
חיפה

ת.ד. 74 טלפון 4241/2

סניפים:
תל-אביב-יפו - ירושלים

המשביר המרכזי

חברה קואופרטיב להספקה
של העובדים העברים
בארץ ישראל בע"מ

תל-אביב
חיפה
ירושלים

בנק הפועלים בערבון מוגבל תל-אביב

המשרד הראשי: רחוב מונטיפיורי 21
טלפון 4296/7

משרד: רחוב אלנבי 126
טלפון: 2907, 3037

הון המניות והרזרבות ליום 1.1.51	- 935,000.	ל"י
פקדונות	- 16,600,000.	-
קרנות להלוואות	- 4,800,000.	-
הלוואות	- 15,000,000.	-

סניפים: יפו, חולון, רמלה, לוד, מגדל-גד, באר-שבע

מנהל עסקי בנק לכל ענפיהם

●
המוסד המרכזי להספקה
של התנועה הקואופרטיבית
בישראל -

ש. בליזובסקי

חברה לבנין בע"מ

רמת-גן

רחוב יהלום 40

טל. 7373